

SLOVENSKI JADRAN

LETO I., ŠTEV. 30

Koper, petek 25. julija 1952

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

NA MORJE!

Občutne olajšave v zvezi s prihajanjem v našo cono Tržaškega ozemlja se izredno poznajo tudi v tukajšnjem turističnem prometu. Mnogi delovni ljudje širom ožje domovine so se zato odločili, da svoje počitnice sami ali z družino prebijajo na naši, slovenski rivieri. Prvič v zgodovini se dogaja, da ima naše morje tako globoko zaledje. Nova doba, ki jo doživljamo, pa je približala naše morje Sloveniji in omogočila počitnice ob njem tudi najširšim ljudskim množicam, za razliko od časov pred osvoboditvijo, ko so bile morske plaže izključen privilegij izkoriščevalcev.

Danes, ko vsi naši delovni ljudje lahko prebijajo svoj plačan dopust kjerkoli v Jugoslaviji, ko imajo zanjamčeno oskrbo in prevoz po znižani sindikalni ceni, pač za nikogar ni več problem, kje bo prebil svoje proste dni. Nekateri, zlasti duševni delavci, si izbirajo planinske tišine ob vznožju naših gorskih velikanov, ali se napotijo k bistri vodi z ribiško palico v roki. Največ pa je onih, posebno družin z majhnimi in večjimi otroki, ki so se letos odločili, da svoj dopust prebijajo ob morju. Toda to pot — v večini primerov prvič v življenju — ob svojem, našem, slovenskem morju!

Imena krajev Koper, Sv. Nikolaj, Portorož, Piran, Strunjan so postala že povsod popularna in le težko bi odgovoril na vprašanje, kje je najlepše. Pravijo, da je povsod dobra postrežba, obilo sadja za otroke in dobra istrska kapljica za odrasle. Prelepi dnevi, vroče sonce in topla morska voda bodo preželi telesa naših delovnih ljudi z zdravjem in odpornostjo proti zimskemu mrazu in vlagi.

S številnimi avtobusnimi progami so danes povezani vsi predeli Slovenije s Koprrom in drugimi obalnimi mesti. Vsak dan ista slika: že v Ljubljani se ob avtobusu nabere preveč potnikov (in skoraj redno imajo večino otroci), da bi lahko en sam avtobus vse prepeljal. Po dva, včasih celo trije avtobusi odpeljejo v zgodnjih jutranjih urah iz Ljubljane posameznike in družinice, polne radostnega pričakovanja in še vse zaspane od potovalne mrzlice ter priprav na potovanje.

In ko se od Kozine proti Črnemu kalu cesta povesi v dolino ter se široko odpre pogled na morje, tedaj ni vzklikanju ne konca ne kraja. Presrečna mladež s široko odprtimi očmi pozdravlja široko morskno ravan — svobodno v levo stran, v desno — Tržaški zaliv z mestom — še vedno krivično odtrganim od domovine, zato pa deležnim naše posebne ljubezni in pozornosti.

Cesta gre dalje in nas kmalu pripelje k našemu, svobodnemu morju. Ko se po končanem dopustu naši ljudje, zagoreli in srečni, polni nove življenjske moči, vračajo domov na svoja službena mesta, kamor jih kliče nadaljna socialistična graditev naše domovine, bodo svoje delo nastopili z novim elanom, prepričani, da bodo čez leto dni spet iskali novih moči na našem morju! Ra. Br.

PORTOROŽ
biser Jadrana

Slovesne proslave Dneva vstaje po vsej Sloveniji

V Srednjem Lokovcu je govoril dr. Aleš Bebler

Proslave 22. julija — Dneva obo- rožene vstaje slovenskega naroda so se začele v Ljubljani že v nedeljo, ko je bila otvoritev strelšča na Do- lenjski cesti ob 390. obletnici prve strelske tekme v Sloveniji. Sloves- nost so zaključili s strelskimi tek- mami, ki so se jih poleg slovenskih ekip udeležili tudi gostje iz drugih republik.

V ponedeljek zvečer so prišle iz vseh krajev Slovenije partizanske patrulje na Trg revolucije (Kongres- ni trg) v Ljubljani. Po sprejemu patrulj je bilo na Gradu ljudsko ra- janje z ognjemeto, nato pa so za- goreli kresovi. Nastopili so tudi združeni pevski zbori.

V torek so bile v vseh krajih šte- vilne prireditve in zborovanja. V Srednjem Lokovcu na Banjski pla- noti je bilo odprtje spominske plo- šče narodnemu heroju Darku Maru- šiču-Blažu. Svečanosti se je udele- žila velika množica, med katero je bilo tudi mnogo ljudi iz koprškega okraja in cone A Tržaškega ozemlja.

Na prireditvi je govoril med dru- gim tudi tov. dr. Aleš Bebler, ki je v daljšem govoru orisal lik na- rodnega heroja Darka Marušiča-Bla- ža, njegovo delovanje v času narod- noosvobodilne borbe ter njegove za- sluge za dvig osvobodilnega boja v Trstu samem. Pri tem je omenil tu- di veličastno partizansko borbo, ki je bila uspešna predvsem zaradi tega, ker je bilo ljudstvo, primorsko še posebej, najtesneje povezano s par- tizani.

Nato je tov. dr. Bebler omenil Trst in Gorico, ki sta ostala izven meja svobodne domovine. Ob tej priliki je prikazal izdajstvo Sovjet- ske zveze, katero je ponazoril s kon- kretnim primerom. Dejal je, da so dan pred odločitvijo za meje imeli sestanek z Molotovom, kateri je de- jal, naj počakajo še en dan. Toda naslednjega dne je Molotov poklical k sebi Kardelja in mu dejal, da je sprejel in podpisal sporazum za



francosko črto. To je Molotov napra- vil, ne da bi se poprej posvetoval z nami, je dejal tov. Bebler, niti nas ni o tem obvestil. Ko sva se nato ob neki priliki srečala, je nadaljeval tov. Bebler, me je vprašal, kako smo zadovoljni z mejami. Jaz sem mu rekel, da ne moremo biti zadovoljni, zato ker smo odrezani od na- šega morja. Na ta odgovor je Molot- ov odgovoril: »Kam pa bi prišli, če bi hotel vsak okraj imeti morje?«

Že takrat je torej Molotov smatral slovenski narod kot okraj, ki nima pravice do morja, ki je naše morje.

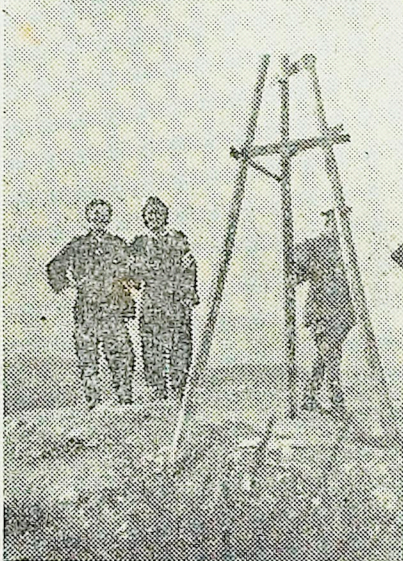
Nato je tov. Bebler govoril o vlo- gi Jugoslavije v okviru Organizacije združenih narodov. Prikazal je raz- liko med delegati stare Jugoslavije v Društvu narodov, ki so slepo posne- mali Francijo, ter stališče delegatov nove Jugoslavije, ki samostojno od- ločajo o posameznih vprašanjih ter zastavljajo vse sile za ohranitev ter krepitev miru v svetu.

Za tov. Beblerjem sta govorila še tovariša Ukmar in Laurenti. Po od- kritju spominske plošče so pevski zbori zapeli nekaj pesmi.

Prezidij Zvezne ljudske skupščine FLRJ je odlikoval z redom Narod- nega heroja ob obletnici oboževane vstaje slovenskega naroda: Jožeta Borštnarja, podpredsednika Glavne- ga odbora Zveze borcev Slovenije in bivšega komandanta IX. korpusa JLA, gen.-podpolkovnika Dušana Kvedra, bivšega komandanta mesta Trsta, Franca Leskoška, predsednika Sveta za industrijo vlade LR Slovenije, ge- nerala Petra Stanteta, predsednika Zveznega gospodarskega sveta Borisa Kidriča, polkovnika Franca Hočevar- ja, podpolkovnika Antona Dežmana, podpredsednika vlade LRS Ivana Mačka, podpolkovnika Franca Šta- dlerja, Franca Bukovca, Reziko Dra- gar in Ivana Škvarca.

Partizanske patrulje so „osvojile“ Postojno

Prejšnji petek je Postojna zaži- vela čisto posebno življenje; rekli bi, da se je mirno civilno življenje nekam umaknilo in da je nastopila vojna doba. Živahno vrvenje ljudi v raz- novrstnih uniformah in do zob obo- roženih je že v zgodnjih popoldan- skih urah napolnilo postojnske uli- ce. Pred stavbo LO mestne občine, kjer je imel svoj sedež bataljonski obrambni štab, so se zbirale in for-



Prvi trije so že prispeli...

mirale čete, ki bodo branile Postoj- no pred nastopajočim sovražnikom. Tu so sprejemale orožje in muni- cijo.

»Sovražna« obveščevalna služba je bila pridno na delu. Po večini so obveščevalci imeli lahko delo — kon- spiracija je bila šibka točka obram- be, ki se je tudi letos držala lansko- letnega načina bojev, imela iste ko- mandne pozicije in se tudi sicer preveč držala že »preizkušene« obrambne sistema, kar je seveda napadalcem zelo olajšalo delo.

Iz središča mesta so že, takoj po drugi uri popoldne borci odhajali na izhodiščne položaje, napad sam pa je bil določen na šesto uro. Uvod v celotno akcijo pa je pripravila sama priroda: dve uri je trajal »na- pad« iz oblakov — med velikim na- livom je treskalo in grmelo, kot da ogromna topovska žrela pripravljajo pot pešadiji. Borci so se modili po položajih in jedva čakali šesto uro.

Ko se je približeval čas napada, pa se je skozi raztrgane oblake že spet nasmihalo sonce premočnim borcem. Ko je sirena dala znak za napad, so se oglasili topovi, vmes pa so drdale strojnice in pokale puške. »Napadalec« so jurišali na obrambne položaje in začeli počasi potiskati »branilce« proti centru Postojne.

Ko so se napadalec približali polo- žajem štaba, jih je ta sprejel s pi-

Santinova politika in odhod župnika Dagrija

Kakor vse italijanske iredentistič- ne kroge tako so sklepi londonske konference opogumili tudi italijan- ske iredentistične duhovnike, ki jim načeljuje škof Santin. Med te duhov- nike spada v coni B tudi župnik Dagri, ki je pred par dnevi zapustil cono ob velikem zadovoljstvu vsega prebivalstva. Župnik Dagri v Izoli je bil pravzaprav najzanesljivejši Santinov hlapec in se je njegova mržnja do ljudske oblasti povzpela do take mere, da ni niti poskrbel, da bi prijavil oblastem, kakor to predvideva uredba, svoje denarne dohodke. Od 1947 leta doslej je imel namreč nad 700.000 dinarjev ne- prijavljenega dohodka. O Dagrijevi mržnji proti oblasti govori tudi pi- smo, ki ga je poslal 9. VI. 1952 San- tinu v Trst in v katerem je povedal, da ga pozdravlja iz tega kraja kjer »est potestas tenebrarum«, oziroma kjer vlada mračnijašstvo.

Župnik Dagri je zadnje čase oja- čal svojo iredentistično dejavnost

in povečal svoje zveze s tržaškim CLN-on. Javnosti je že znano, da je prvi on prinesel pred 4 meseci iz Trsta v Izolo CLNovski nalog, ki mu ga je izročil škof Santin, da mo- ra skupina 18 italijanskih učiteljev v Izoli nemudoma zapustiti cono B. Postal pa je obenem tako pogumen, da je skušal prepovedati znanstveno zgodovinski komisiji, da si ogleda bogato knjižnico umrlega izolskega pisatelja Besenghija. Dagri je nam- reč stanoval prav v stavbi tega pi- satelja. To stavbo pa je onesnažil tako, da je bila podobna navadne- mu hlevu in se ni niti pobrignil, da bi v njej izvršil potrebna popravila. Na ta način je uničil skoraj vso Be- senghijevo knjižnico. Morali so ga zaradi tega skoraj nasilno preseliti v drugo stanovanje.

Delavci v Izoli so poslali obla- stem v zadnjih dveh mesecih skupaj z množičnimi organizacijami najmanj 10 protestnih pism, v katerih so zahtevali, da se tega duhovnika za- radi njegove tesne povezanosti s Santinom in očitne iredentistične propagande in vohunstva odstrani. V nekaterih pismih se je tudi pouda- rilo, da je imel Dagri še v času fa- šizma tesne stike z največjimi faši- stičnimi eksponenti v Izoli.

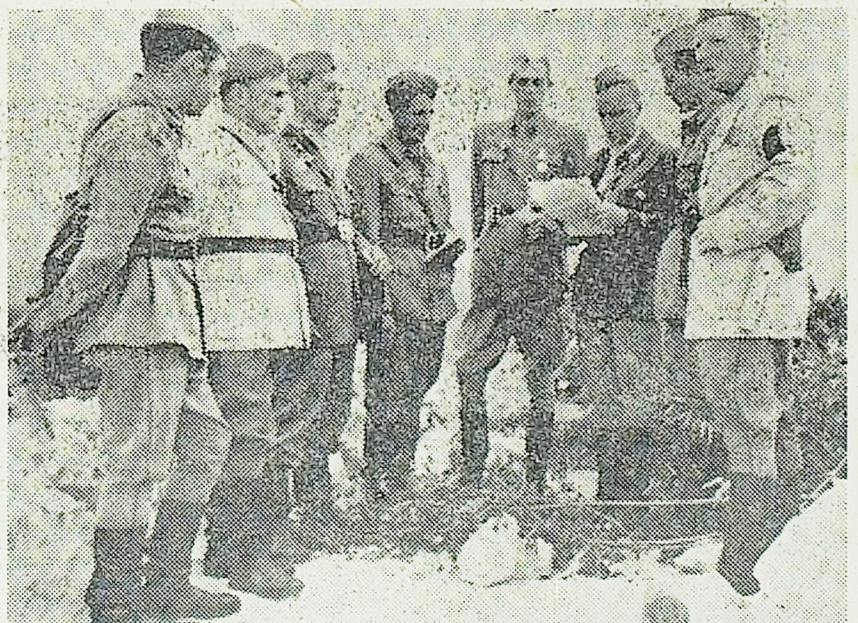
Pred par dnevi je Dagrija znova obiskala skupina izolskih delavcev, da ga opozori, naj vendarle prekine z iredentističnim delovanjem. Dagri pa je to izkoristil ter odšel v Trst. Tu pa je dal CLNovskim eksponen- tom in Santinu izjavo, da so ga na stanovanju celo oklofutali. Njegov oče pa je sam napisal izjavo, v ka- teri je potrdil, da to sploh ni res.

Santin je, kakor po navadi, izkoristil to priložnost in v pridigi, ki jo je imel v nedeljo v cerkvi Sv. Justa zahteval, da se pošlje v cono B ne- ka mednarodna komisija, ki naj ugo- tovi »neznosne razmere, ki vladajo v tej coni«. Ker mu to ni zadost- valo, je dal intervju tudi tržaškemu radiu. Ni mu še jasno, da bi bilo bolje, če bi komisija malo prereše- tala njegov življenjepis.

Toda Santinov namen je jasen. Dejstvo, da zahteva, naj se pošlje v cono B neka mednarodna komisija, spada med iredentistične cilje palače Chigi, ki se ne zadovoljuje s sklepi londonske konference.

Vzporedno s tem skuša Santin iz- vesti tudi drugo akcijo. Začel je po- šiljati v cono B razne italijanske iredentistične duhovnike (Volpe Bruno je že v Izoli), da bi oživeli iredentizem in oiačali CLNovsko vo- hunsko mrežo. Da ne bi preveč raz- buril prebivalstva v coni B, pa je vendarle poslal tudi slovenskega du- hovníka Zupančiča. Zanimivo pa je, da ga je odstranil iz Škedenjske župnije za to, da postavi na to me- sto italijanskega duhovnika.

Dolžnost oblasti cone B je, da na vsak način z doslednimi ukrepi raz- biče te Santinove manevre. Gre za manevre, ki izražajo težnje starega izkušenega fašista in so zaradi tega v coni B neuresničljivi.



Še kratak razpored in patrulja bo odšla

TEDEN DNI DOMA

Predsednik vlade LR Slovenije Miha Marinko je konec preteklega tedna sprejel burmansko dele- gacijo, ki se mudi na obisku v Ju- goslaviji. Ob koncu sprejema je Miha Marinko s člani vlade pri- redil kosilo na čast gostom. Po- poldne, so člani burmanske dele- gacije obiskali Postojno, nato pa odpotovali v Istro.

Po statističnih podatkih je od leta 1947 do maja letos zbežalo iz Italije v Jugoslavijo 603 italijan- skih državljanov, vstevši 165 be- guncem iz cone A STO. Podatki so vzeti iz revije »Mednarodna poli- tika«, ki poudarja, da so begunci našli v Jugoslaviji delo in mož- nost za svobodnega človeka do- stojno življenje.

Okrožno sodišče v Leskovcu je obsodilo na smrt z ustrelitvijo bivšega kapetana jugoslovanske vojske, Z. Mujoviča in njegovega pomočnika Mičoviča zaradi vohun- skega-diverzantskega delovanja v korist bolgarske obveščevalne službe. Ostali njegovi pomočniki so bili obsojeni na razne zaporne kazni od dveh do 15 let strogega zapora.

V Opatijo je prispela druga sku- pina 470 švicarskih delavcev, čla- nov sindikatov urarske, kovinske in gradbene industrije iz Solot- kurna. Delavci bodo tu prežive- li svoj letni odmor.

V Nikšiču je bila konferenca al- banskih političnih emigrantov, na kateri so razpravljali o terorju v Albaniji in izrazili hvaležnost na- rodnom Jugoslaviji za njihovo po- moč v borbi proti agresivni poli- tiki zaslužnjevanja malih narodov s strani Moskve.

V ladjedelnici Uljanik v Pulju so začeli graditi štiri potniške lad- je tipa P 11 po 640 BRT, ki bodo imele prostora za 500 potnikov in 25 ton blaga. Ladje bodo vozile s hitrostjo 15 milj na uro. Poleg

tega se v ladjedelnici nadaljujejo dela na izgradnji ladij tipa Opa- tija, Njegos in Vuk Karadžić.

Konec prejšnjega tedna je pri- bežal v Jugoslavijo bolgarski vo- jak Mariov Hrostov Dimitrov, ki je pripadal obmejnemu bataljonu v Kalotinu. Bolgarski vojak, ki je pribežal v Jugoslavijo, je imel s seboj puško in bombe ruskega iz- vora. Zaprošil je jugoslovanske oblasti za politični azil.

Milka Modrič iz Glavica je pred- kratkim rodila četvoročrke. Od raz- nih kolektivov in podjetij je do- bila že več daril, med njimi ve- lik otroški voziček, mnogo volne, kuhinjske posode, otroško kopalno kad, pralno milo itd.

Senat okrožnega sodišča za me- sto Beograd je obsodil štiri stu- dente beogradske univerze, katerih naloga je bila uresničevanje smotrov Informbiroja. Mirko Ščepanović je bil obsojen na deset let stro- gega zapora, Dragan Gvozdenović na 8 let strogega zapora, ostala dva obtožena pa na 7 let stro- gega zapora.

Te dni so graditelji hidrocent- rale Mavrovo dosegli še eno po- mebno delovno zmago. Izvrtali so še nadaljnjih 900 metrov Dvuljun- skega predora, tako da je ostalo do konca dela še 300 metrov. Skupna dolžina predora znaša nad 3 kilometre.

Konec preteklega tedna je v se- verovzhodnih pokrajinah Bosne padlo precej dežja, kar je precej popravilo škodo, ki je grozila za- raadi suše.

V prilepskem, titoveškem in drugih okrajih LR Makedonije so začeli žeti tobak. Kmetijski stro- kovnjaki računajo, da bo pridelek za okrog dva milijona večji, ka- kor so pričakovali, ker je dež pra- vočasno namočil zemljo. Kvalite- ta letošnjega tobaka bo dobra.

Obiskovalci

Slovenske Istre!

Hotel »TRIGLAV« v Kopru

najmodernejši hotel jugoslovanske cone STO, vam nudi komfortno opremljene sobe s kopalnicami in apartmani in vse ostale udobnosti. Dnevno ples. Na razpolago so prvo- vrstna topla in mrzla jedila in vse vrste pijač

IGRA OKROG PERZIJE

Vzrok za tako menjavanje položaja in vlad v Egiptu je v tem, da nobena vlada ne more najti izhoda iz zagate, v katero je Egipt zabredel zaradi odpovedi anglo-egiptske pogodbe iz leta 1936.

Protest OF zaradi prihoda italijanskih funkcionarjev

Pretekli teden je prevzel mesto višjega ravnatelja za civilne zadeve pri Zavezniški vojaški upravi v Trstu rimski emisar, bivši genovski prefekt dr. Augusto Vitelli.

V tržaških protianeksijskih krogih smatrajo prihod Vitellija v Trst in prevzem civilne oblasti od rimskega vladnega funkcionarja za najbolj grobo kršitev mirovne pogodbe, s katero se je Italija odrekla suverenosti vsega ozemlja Jubijske krajine, ki je prišlo pod Jugoslavijo in ki je sestavni del Tržaškega ozemlja. Izgovori britanske in ameriške vlade, da imenovanje italijanskih vladnih funkcionarjev v civilni upravi cone A ne predstavlja kršitve mirovne pogodbe, ne morejo prepričati tržaškega prebivalstva, da gre za dejansko uvajanje italijanske uprave v Trstu, proti kateri se je tržaško prebivalstvo vedno borilo.

Proti prihodu rimskega emisarja v Trst sta odločno protestirali Osvobodilna fronta in Slovensko italijanska ljudska fronta v Trstu.

V tej zvezi je Izvršni odbor OF na svoji zadnji seji najodločneje protestiral proti uvajanju londonskih krivičnih, samovoljnih in protizakonitih sklepov ob prihodu prvega rimskega funkcionarja v Trst. »Slovenici,« pravi protest, ki smo od leta 1918 dalje toliko pretrpeli in nismo pozabili grozodejstev italijanske okupacije, nečemo več zatiranja, kakršnemu so podvrženi v Italiji naši bratje. Ponovno opozarjamo ZVU in vladi v Londonu in Washingtonu na vse posledice popuščanja italijanski izsiljevalni politiki na škodo vsega prebivalstva cone A, Slovencev pa še posebej.

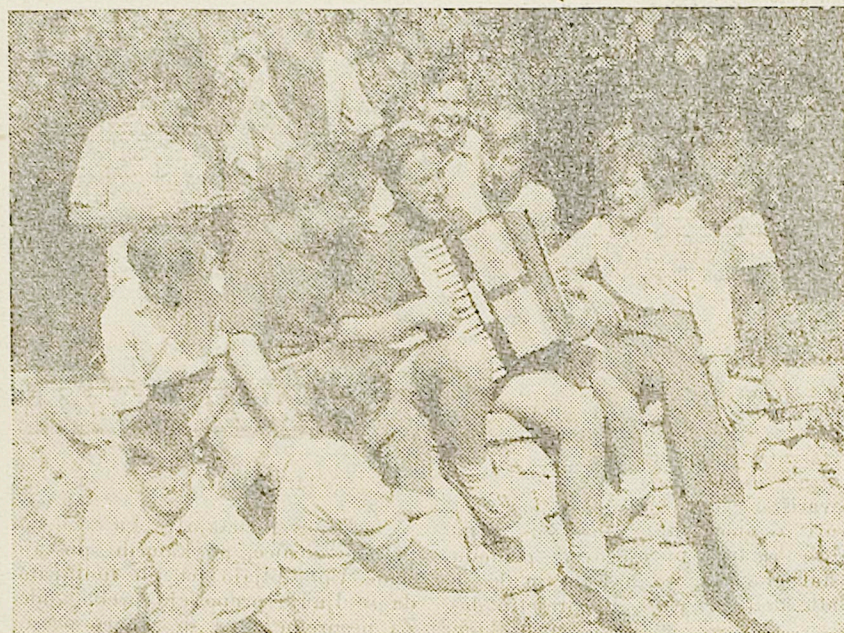
Zato poziva OF vse Slovence v enotno in še bolj odločno borbo proti rimskemu imperializmu in njegovega najnovejšemu poskusu zasluževanja naših krajev, kakor tudi za dosedaj vseh narodnostnih, političnih, gospodarskih in kulturnih pravic.

Slovensko-italijanska ljudska fronta pa ugotavlja v svoji protestni resoluciji, da sta ameriška in angleška vlada s svojimi koncesijami italijan-

skemu imperializmu šli na pot, ki ni nevarna samo za tržaško prebivalstvo, temveč tudi za mir v svetu.

»Zaradi tega« poudarja resolucija, »meni izvršni odbor Slovensko-italijanske ljudske fronte, da je eden izmed glavnih neposrednih ciljev, za katerega se bo moralo boriti demokratsko prebivalstvo, uresničenje zahteve, da se v nasprotju s sedanjim položajem uvede taka začasna rešitev za cono A, ki bo izročila upravo javnih zadev predstavnikom prebivalstva Trsta in okoljskih občin.

Na številnih sprejemih, ki so jih priredili tržaški iredentisti novemu rimskemu emisarju Vitelliju, so izjavljali, da predstavlja prihod rimskih funkcionarjev v Trstu novo, dobro ostrejšo italijanske imperialistične politike do Tržaškega ozemlja. Na sprejemu na conskem predsedništvu je Vitelli izjavil, da bo storil vse za dobrobit skupne domovine. Demokratski župan Bartoli pa je na sprejemu na županstvu dejal, da



Vesela tržaška mladina v Bohinjski Bistrici

londonski sklepi predstavljajo izhodiščno točko za priključitev Trsta in cone B k Italiji.

V zadnjih dneh je gen. Winterton, poveljnik britansko-ameriškega področja Tržaškega ozemlja, pristal na imenovanje dr. Adolfa Memma za ravnatelja za notranje zadeve pri ZVU in dr. Lina Sartorija za ravnatelja za finance in gospodarstvo, ki ju je predlagala italijanska vlada.

Do nedavnega je v tržaških iredentističnih krogih prevladovalo mnenje, da bo vsaj oddelek za finance in gospodarstvo dobil eden od tržaških iredentistov in sicer odv. Bruno Forti. Toda v Rimu je prevladovala stara praksa, ki ne zaupa niti svojim najzvestejšim hlapcem. Zato so na vsa odgovorna mesta pri preureditvi ZVU imenovali osebe iz italijanskih pokrajin.

Prihodnji petek bo prišla iz Ljubljane v Trst skupina 54 mladink in mladincev, ki bodo ostali v Trstu na štirinajstidnevni počitnici. V skupini so zastopani mladinci iz vseh krajev Slovenije. V Trstu bodo gostje Zveze slovenske mladine. Obiskali bodo mesto in okolico in se sestali in spoznali s tržaškimi Slovenci in njihovimi problemi.

Od Triglavu



Pohod partizanskih patrolj v Sežanskem okraju

15. julija so se začeli partizanski pohodi v sežanskem okraju. Do prvih spopadov je prišlo med Komonom in Rihemberkom, kjer je patrolja iz Komna čakala v zasedi patroljo iz Rihemberka na zgodovinskem mestu, kjer je partizanska kraska četa v februarju 1944 uničila močno motorizirano kolono nemških in italijanskih fašistov. V Komnu so borci položili vence pred spomenik padlih tovarišev, politični komisar pa je padle junake počastil z lepimi spominskimi besedami.

Patrolja — štela je več kot trideset kraskih borec — je nato odšla skozi partizanske vasi Gorjansko, Pliskovico in Veliki dol, zvečer pa je prispela v Dutovlje in ga zavzela z jurišem kljub močni obrambi. Med potjo so borci obiskali partizanske sirote, vdove in invalide iz NOV. V Dutovljah so priredili partizansko slavo s sodelovanjem godbe. Ponoči je močna patrolja iz Dutovelj šla na pot preko Tomaja v Sežano, katero so že ob zori napadli. Obramba Sežane je napad takoj naznanila s sirenami. Vnele so se hude poulične borbe. Tudi to mesto je padlo. Udeleženci patrolje so po končani borbi obiskali grobove padlih partizanov.

V sredo zjutraj je partizanska patrolja odšla proti Divači, nočna patrolja z okrog 40 borec pa je odšla iz Storij proti Senožečam, kjer se ji je pridružilo nad sto ljudi v zelo navdušenem razpoloženju.

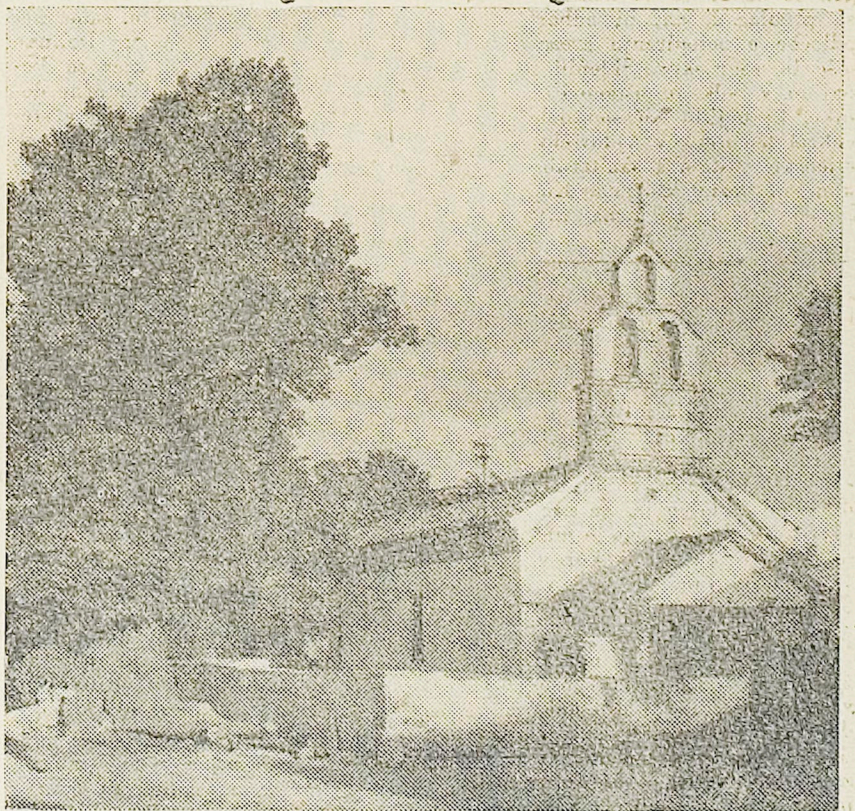
Patrolja iz koprškega okraja je z napadom zavzela Gabrovico. Tu so formirali tudi nočno patroljo, sestavljeno iz starih borec in aktivistov, ki so odšli proti Gračicu, Kubeču, Podgorju in Kozini. V torek zvečer

je pevski zbor pod njenim vodstvom že nastopil na odru izolskega letnega kina v uspehi kulturni prireditvi, ki so jo poživila še recitacije, telovadne točke in vedri balet.

Ljubljancem bodo še ta teden odšli na izlet v Portorož, Piran, Fiesco in Strunjan, koder si bodo med drugim ogledali tudi znamenite soline.

NESREČA NA KAMPELU

72letna starka Marija Veškova iz Pomjana je šla na Kampel obiskat svojo hčer Slavo Jerman. Pred tem je obiskala še tri sorodnike in se je napotila k hčeri šele ob dveh popoldne. Ko je šla po ozki stezi, ji je spodrsnilo in je padla pod 2 metra visok zid in bila takoj mrtva. Nesrečo je prijavil Franc Tuljak iz Kampela.



Stare lipe že dolgo krasijo vasi naše Istre. Na sliki: Hrčica v Brkinah

V Sv. Antonu je zasvetila električna luč

Za Antonce je bila pretekla nedelja zgodovinski dan. Prvič je v njihovi vasi zasvetila električna luč. V Sv. Anton je prišlo nad 1000 ljudi iz bližnjih vasi in tudi iz Trsta. Na vasi so postavili dva zvočnika. Razen predstavnikov ljudske oblasti sta govorila tudi 77. letni Josip Pavlič in 72-letni Lazar Muženič, ki sta se zahvalila ljudski oblasti in naprednim vaščanom, ker so poskrbeli za električno luč. Povedala sta, da sta težko pričakovala ta slovesen trenutek, ki ga v preteklosti niso mogli uresničiti.

Ze v soboto so pripravili slikovno električarjem in vsem, ki so pomagali pri napeljavi luči. V dvorani novega zadružnega doma je bila tudi kincpredstava. V nedeljo so imeli tudi proslavo Dneva vstaje slovenskega naroda in tovariš Turk predsednik občinskega ljudskega odbora Dekani, je ob tej priložnosti povedal nekaj besed. Govorila sta še tovariš Venturini iz koprškega Radia in tovariš Drago Hrvačin, član občinskega komiteja KP. Domača godba je zaigrala nekaj partizanskih koračnic. V. T.

PROSVETNO DELO V BERTOKIH

V Bertoki imajo precej delovno prosvetno društvo, saj je v njem včlanjenih nad 90 vaščanov. Ko so imeli v soboto občni zbor, jih je bilo skoraj toliko prisotnih. Prisoten je bil tudi Rino Korjančič, sin Vincenca Korjančiča-Marka, po katerem nosi društvo ime. Na zboru so ugotovili, da imajo vse možnosti za ustanovitev dobre godbe, ki so jo pred leti že imeli. Saj je v vasi nad 50 godcev in imajo prav toliko instrumentov, od katerih so nekatere pred kratkim kupili. Sklenili so, da bodo ustanovili tudi pevski zbor in dramsko družino, ki je do zdaj niso imeli. Ker so na zbor povabili tudi nekaj italijanskih vaščanov, so glavne točke prevedli tudi v italijansko, da bi se tudi oni zbudili in začeli delati.

Razkrinkani saboterji v vanganelski kmet. zadruzi

Prejšnji četrtek so ex Vanganelu na množičnem sestanku razkrinkali skupino ljudi, ki si je na ilegalni in sleparski način zagotovila vodstvo v kmetijski zadruzi. Vodstvo si je zagotovila na ta način, da so člani te skupine, ki so si med seboj vsi sorodniki, rovarili proti prejšnjemu vodstvu in uspeli z osebno agitacijo med kmeti in s praznimi, sleparskimi obljubami le-te prepričati, da so na občnem zboru volili zanje.

Skupina je bila popolnoma protiljudska in reakcionarna, saj je hotela izpodrinuti iz starega vodstva vse one tovariše, ki so kakor koli sodelovali z ljudsko oblastjo pri političnem in gospodarskem delu. V sedanjem vodstvu je pustila le nekaj ljudi kot masko, da bi lažje delala za lastne žepce. Da bi izpodrinila staro vodstvo, se je posluževala prav nizkotnih sredstev, saj je podkupila mlado poslovalkinjo, ki je poverljiva dala dokumente in kradla, da bi s tem vrgla slabo luč na člane upravnega odbora. Svoje načrte so kovali na ilegalnih sestankih, kjer so se domenili tudi o položajih, ki naj bi jih zavzemali posamezni člani te sorodstvene zveze v upravi in delu zadruge.

V upravnem odboru, ki bo moral na zahtevo ljudstva odstopiti, srečamo kot predsednika Ivana Sabadina, kot poslovalko pa bivšega trgovca in fašista ter milicionarja med zadnjo vojno Josipa Babiča, ki so mu bile po osvoboditvi odvzete državljanske pravice. Značilno je tudi, da je bil Babič pred dvema letoma tudi zaprt, ker je kradel. Tudi za upravnika zadruge so določili takega tiča, ki je bil izvežban v sleparskih poslih, saj je odtrgoval ljudem pri tehtnici mесо in je bil zato denarno kaznovan ter mu je bila odvzeta prodaja mesa. Krmač je zaslužil za delovanje sorodstvene zveze poslovalkinjo Julijano, ki je prišla popolnoma pod njegov vpliv. Za gostilničarja pa so

sorodniki določili Stanka Marsetiča, predsednikovega nečaka, za skladiščnika pa Lucijana Mercandela, predsednikovega zeta.

Pri taki sorodstveni upravi bi se dalo marsikaj narediti brez vednosti ostalih članov, vendar so člani KP v Vanganelu na sestanku razkrinkali to zvezo.

Sorodniki so hoteli v zadruzi doseči to, da bi kmetje pokazali svojo nejevoljo proti bivšemu upravniku Pavlu Beliču. V zvezi z nekaterimi pomočniki so dopustili, da se je blago v trgovini kvarilo, da je prišlo do primanjkljajev in nerednosti itd. Zdaj po razkrinkanju pa je važno, da sami člani zadruge analizirajo stanje in odstavijo vodstvo ter izvolijo v zadruzo poštene ljudi. Pa še več stvari je, zato jim bomo drugič bolj obdelali ali bolje rečeno, obdelali jih bomo vsi vaščani skupaj.

Vaščan

Izola, kraj počitniških kolonij

Pod zelenimi vinogradi, na kopaljšču San Simon blizu Izole, preživljajo svoje počitnice mnogi dečki in deklice iz Ljubljane in Gorice.

Udeleženci kolonije prebijejo skoraj ves čas od jutra do mraka na soncu in v morju, zato ni nič čudnega, da so vedno odlično razpoloženi in da jim tudi jed zelo tekne.

Ljubljansko kolonijo, ki je nastanjena v vili Izolini, vodi prof. Vošnjakova iz St. Vida, ki skrbi za pravo materinsko ljubeznijo za vse, od najmlajše Brede ali Ladke do najstarejših udeleženk kolonije. S svojim vodčjem Ferrarijem Sergejem pa so zadovoljni tudi otroci iz Gorice, Vipavske doline, Solkana in Brd. Tudi prijazni Izolani, s sekretarjem Sfiligojem na čelu, grede kolonijam zelo na roko.

Kulturno prosvetno delo požrtvovalno vodi g. Nuša Španova. Te dni

do Jadrana

IZ GORIŠKEGA

Kulturno društvo »SVOBODA« v Anhovem

Anhovsko delavsko društvo »Svoboda« so ustanovili na pobudo partijskega komiteja in sindikalne podružnice. Bivše SKUD »Ivan Cankar« je namreč delalo le v ozkem okviru udejstvovanja. Stelo je 50 članov, od katerih jih je sodelovalo nekaj v pevskem zboru in dramski družini. Skoraj polovica članov pa ni vedela, kaj naj bi počela.

Novo društvo ima širše delovno področje in že danes šteje 176 aktivnih članov. Poleg anhovskih cementarjev so vključeni v njem tudi delavci hidroelektrarne Doblarji ter delavci krajevne obrti in industrije.

Kako je s socialnim skrbstvom in zavarovanjem

Na tretjem zasedanju goriskega okrajnega ljudskega odbora, ki je bilo 10. t. m., je imel po uvodnem delu prvo besedo dr. Franc Marušič, predsednik sveta za ljudsko zdravstvo in socialno politiko, ki je v 7 poglavij obsegajočem referatu prikazal dejansko stanje zdravstvene službe, socialnega skrbništva, zavarovanja, vitalnosti prebivalstva, invalidnin in socialnih podpor.

Dejal je, da je imelo lani gorisko gospodarstvo visoke izdatke z izplačili hranarine, socialnega zavarovanja, za poročniške dopuste, opremo dojenčkov in podobno. V ta namen je bilo izdanih 95 milijonov dinarjev. Ugotovil je, da je bil prevelik stalež bolnikov, med njimi precej simulantov, ki so bolniške dopuste izkoriščali za domača dela. Tudi del zdravih, ki so jih prejeli, je šel v izgubo. Zdravnikov pa je bilo premalo, da bi vsakega temeljito pregledali, če je resnično bolan. Zato se je marsikdo okoristil. Letos je stalež bolnikov nižji, ker je več zdravnikov. Vendar pride še vedno na enega zdravnika po 7.500 prebivalcev. Deloma se je znižal stalež bolnikov iz strahu pred odpustom. Težaven pa je položaj civilnih invalidov in invalidov iz italijanske vojske, katerih je 1000 in do danes še ni rešeno vprašanje njihovih invalidnin. Dr. Marušič je predlagal, naj bi onemoglim zvišali socialne podpore.

Nadaljevanje diskusije je pokazalo, da bo treba izvesti revizijo pokojnin, ker jo nekateri neupravičeno uživajo. Te pokojnine so so pridobili s pričevanjem drug drugemu. Takih primerov je precej, vendar so v nekaterih občinah šli do skrajnosti in jih izločili preveč.

Na zasedanju so govorili tudi o ljudskem zdravstvu in čistoti. Delegati iz nekaterih občinskih odborov so predlagali, naj bi odbori izdali odločbe o betoniranju greznic, stranišč in vodnjakov. Sklenili so tudi, naj bi v Solkanu ustanovili polikliniko, ki naj bi začelo delati vsaj enkrat tedensko, v Ajdovščini pa higijsko postajo s sanitarnim tehnikom in dezinfektorjem. Kupili naj bi še dva ambulančna avtomobila

ski hrošč. Sada bo tudi zelo malo, ker ga je že spomlad uničil mrčes.

Toni

BARKA

Povem vam, da je voda pri nas čisto drugačna kot v drugih vaseh. Morda bo kdo pomislil, da ni mokra? O, mokra je že in mastna tudi, samo malo jo je. Za nas pomeni pravo dragocenost, saj je mnogo bolj težko priti do nje kakor v drugih vaseh. Prebivalci so bolj v skrbeh, če jim zmanjka vode, kot če bi jim zmanjkalo vina. Zmanjka pa jim vode zelo hitro. Če ni mesc dni dežja, se njih »sternice« posušijo. Po vodo morajo hoditi uro daleč, da je dobiho v kakem potoškem tolmunu. So pa precej leni, kar morajo priznati, da se jim ne da čistiti te tolmune, da bi se nabralo kaj bolj čiste vode. Ali ne kaže misliti tudi na to, da se tudi Brkinem da vodo-vod?

Toni

Takoj ko bodo uredili vse formalnosti glede zemljišča za gradnjo, bodo v bližini delavskega naselja v Desklah začeli graditi kulturni dom. Ta bo imel letno in zimsko dvorano za filmske in dramske predstave, telovadnico, šahovski kotiček, knjižnico, buffet in vse kar je potrebno delavcem za razvedrilo in pouk.

Društvo ima tudi športno sekcijo. Zdaj, ko je najlepši čas za plavanje, plavalci izkoriščajo sleherni prosti uro in se uče plavanja. Pod tovarno, med izlizanimi kamnitimi žlebovi imajo idealen tolmun za plavanje. Plavalce vodi Franjo Samrdžič. Tovariš Franjo, ki je tudi tajnik društva, je pred mesecem rešil s skalnate čeri (o čemer smo že poročali) dve ženski in dva otroka, ki jim je grozila nenadna poplava in nevarnost, da bi jih voda, ki je pridrla z jezov soških hidrocentral, odnesla.

in popravili kuhinjo v vipavski bolnici, ker sedanja ni več uporabna za kuhanje dietičnih jedi.

J. P.

Smrtna nesreča v Solkanu

Posledice krivične meje, ki so presecale tudi glavne cestne zveze med Soško in Vipavsko dolino, so težke. Predvsem je otežkočen promet za zelo naložene kamione s prikolicami. Edina najbolj prikladna pot, ki zavije iz sredine Solkana proti Novi Gorici, je ozka enosmerna cesta. V to ozko ulico je zavozil težko naložen kamion s prikolico, polno hlodovine.

Sofer Anton Pavlič je vozil po skrajni desni strani ceste. Kmalu za prvim ovinkom je opazil pred seboj na svoji levi dečka, sedečega na kolesu, ki se je z eno roko držal za zid in verjetno čakal, da kamijon odpelje mimo. Ko je kamijon previdno vozil, je pomočnik soferja z grozo opazil, da je deček padel pod kolesa prikolice, ki je šla preko njega z obema kolesoma in ga povozila do smrti.

Deček Jordan Brejgarko je najbrže hotel iti s kolesom naprej in je po nesrečnem naključju, ko je odtrgal roko od zida, izgubil ravnotežje in padel pod prikolico.

Končno! Po velikih in dolgotrajnih pripravah je Rod kraških viharikov razpel bele šotore in postavil slikovito platneno vasico — počitniško bivališče postojnskih tabornikov. Pod gozdanto partizansko Jelovico, na sončni jasi pri Ribnem, samo nekaj minut nad sotočjem Sav Dolinke in Bohinjke je mesto, kjer so Postojnčani postavili svoje platnene domove. Sredi čudovite prirode, v središču najrazličnejših letovišč in vendar v mirni planinski tišini uživajo taborniki tiho lepoto naše Gorenjske.

Življenje v taboru je zelo lepo in vsi smo prepričani, da ga ne bomo nikoli pozabili. Tri tedne bo, kar stoji naše selišče, ki smo ga imenovali »Tabor partizanske zvezde«, toda nam se zdi, da je temu šele nekaj ur, po doživljajih pa že par mesecev. Odveč bi bilo, če bi opisovali dnevni red v taboru, ki je dovolj strog sam po sebi, da bi to izgledala suhoparna razdelitev dneva.

Imamo dnevno taborno šolo, kjer spoznavamo vse mogoče: od zgodovine taborništvaja do naše notranje socialistične graditve. Mnogo se udeležujemo v raznih panogah športa in telovadbe. Najrajši imamo kopanje, ki je za nas Postojnčane posebno važno, ker sicer nimamo prilike, od blizu videti in občutiti takšno količino čiste vode.

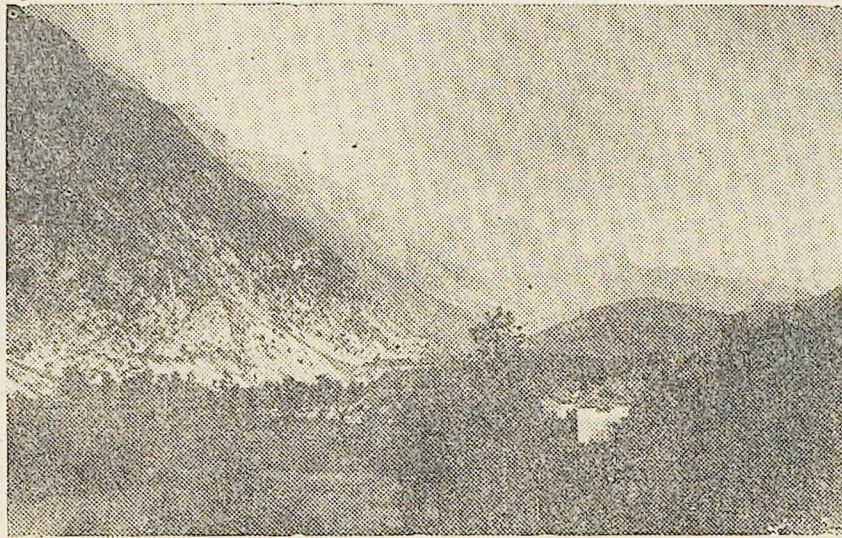
Nepozabni pa nam bodo ostali večeri ob tabornem ognju, ki trajajo vsak večer od osmih do pol desetih. Plamen ozarja radostne obraze tabornikov. Veselo se bleščijo oči, ko gledamo v tabornem krogu čudovite

POSTOJNSKEGA

Samovoljno početje upravnika »Pivke«

Okrog 15. t. m. je upravnik okrajnega kmetijskega posestva »Pivka« v Hrašah blizu Postojne tov. Jože Može sklical delovni kolektiv k posvetovanju in mu povedal, da naj se glede na letošnjo izredno sušo resno zavzame za čim večjo spravitev sena. »Kosit gremo na zadržni kompleks na veliko otoško polje« je samovoljno pojasnil zbranim ljudem.

16. julija so člani KZ iz Postojne sporočili upravniku Pavloviču in uslužbenec Šegecu, da v Štrenarici kosi okrajno kmetijsko posestvo



SRPENICA PRI BOVCU

»Pivka« in da razen traktorja kosijo na roke tudi kmetje: Kralj iz Mallega otoka, Sojer in kmet-obrtnik Vodopivec Tomaž, oba iz Postojne. KZ iz Postojne je hotela vso stvar mirno urediti, zato je pooblastila tovariša Šegeca, naj se osebno pogovori z omenjenim Možetom. Toda Može je tudi po njegovem prihodu ostal gluha za vse nasvete in je še dalje delal po svoje. Po prejetju dopisa, ki ga je njemu in privatnikom poslal mestni občinski ljudski odbor iz Postojne, v katerem je bilo naročeno naj delavci takoj prenehajo s košnjo, je Može zbranim privatnikom in delavcem dejal: »Tukaj ukazujem jaz ne pa občinski ljudski odbor, in oče pridejo zadržniki po seno, jih pretepite, zvrnite voz ali pa zaprežite vanj traktor in ga odpeljite.« In ne samo to! Še dolga vrsta izpadov je, ki jih Možetu lahko

po pravici očitamo.

Zakaj si Može jemlje pravico do lastništva nad zemljišči, ki niso bila nikoli dodeljena njemu samemu ali pa posestvu, ki je upravljal z njim? Zakaj zmerja ljudi, jih hujska k nedovoljenim dejanjem, razen tega pa še javno amalovačuje in osebno podcenjuje krajevne organe oblasti? Zakaj postopa nesramno s človekom v navzočnosti drugih, ki ni napravil nič drugega, razen svoje službene dolžnosti s tem, da je prinesel dopis o prepovedi nadaljne košnje.

Njegova pot je po našem mnenju ne samo nepravilna, ampak tudi škodljiva naši družbeni stvarnosti in nadaljnji krepitvi zadržništva. Naloga odločujoče krajevne oblasti je, da v ta primer poseže z vso resnostjo in v bodoče prepreči take pojave, ki škodujejo razvoju socializma pri nas.

A. Č.

precej krvi, ker je ležal med skalami nezavesten od jutra do popoldne, ko so ga ljudje našli. R. B.

IZREDNO NEURJE

V torek 15. julija je bilo do trah popoldne lopo sončno vreme nad vso Tolminsko. Okrog treh pa je začelo nad rezijsko dolino močno temneti. Ob štirih je bilo od Zage do italijanskih hribov na zapadu že skoraj mračno.

Bliskanje in gromenje, ki se je začelo v »planjaha« in na Stolu je pregnalo pastirje, kosce in živino v hrame. Sledil je nalič s točo in vetrom, ki je presenetil tudi vsega navajene »gornike«. Pas s točo pa se je razširil po vsej dolini reke Učee, mimo Zage do Srpenice. Prižadeta je posebno Gorenja žaga in del srpeniškega polja, kjer je od krompirja ostalo le bedno stebličje in razcefrana ter potemljena koruza. Od fižola so ostale le gole fižolovke.

Posebno močan je bil veter, saj je potomil precej sadnega drevja, ki je že več desetletij kljubovalo vremenskim neprilikam. B. R.

Pogovor z dopisniki

T. V., Barka. — Prejeli smo Vašo pesem, ki pa je ne moremo objaviti. Če boste v bodoče še kaj napisali, pazite bolj na rimo, pri vsem tem pa si morate izoblikovati čimboljši jezik. Prav bi bilo, ko bi čimveč brali. Sezite po Prešernu, Gradniku in Kosovelu, pa boste spoznali, v čem je umetnost pesniške besede.

Posljite nam še kaj! Če bodo Vaše pesmi ustrezale zgoraj omenjenim zahtevam, jih bomo z veseljem priobčili v našem listu.

S. Z. Rogaševci (Prekmurje). — Vaš dopis nismo vrgli v koš, kot ste se zbal, ampak ga bomo objavili najbrž v prihodnji številki, ker bo itak še aktualen. Lepo je, da ste se oglasili in veselji nas, da čitate naš list tudi v Prekmurju.

Štefan Jurčič, Medana. — Na vašo zahtevo naj Vam pošljemo ime dopisnika članka »Iz gorških Brd« iz št. 24 našega lista, Vam odgovorjamo, da ima udeležnost po tiskovnem zakonu pravico zamolčati dopisnika. Če smatrate, da so podatki nerresnični, pošljite popravek, ki naj ga overi Ljudski odbor vaše občine.

Naše dopisnike naprošamo, naj naj nam za rubriko »Od Triglava do Jadrana« pošiljajo čim krajše dopise.

V RIBNEM PRI BLEDU SE BELIJO ŠOTORI . . .

Pismo postojnskih tabornikov in pionirjev

plase mladink in vesela kola pionirjev. Najlepša pa je naša narodna in partizanska pesem, ki jo vpletamo vmes. Še ko gremo v šotore k počitku, naša srca in vso našo notranjost preveva misel, da je naša domovina čudovita zemlja, obdarjena z izredno lepoto in čvrstimi ter ponosnimi ljudmi.

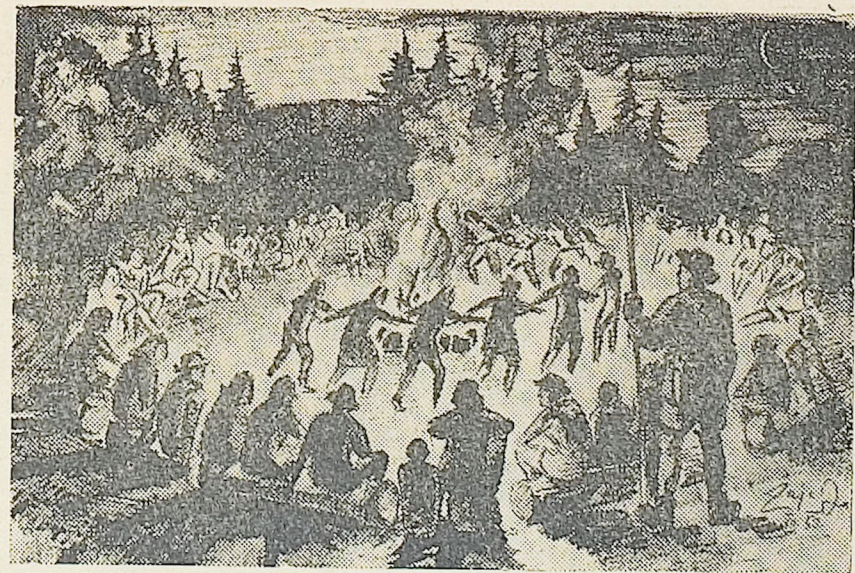
Življenje prinaša vsak dan kaj novega. Razen manjših delovnih akcij gremo tudi na daljše izlete in ture. Bili smo že na Bledu, v Vintgarju, v Kropi, na Triglavu, obšli smo sosedna taborišča. Obiskali smo tudi Drago pri Begunjah, kjer smo na grobu prvih talcev, ki so jih postrelili nacistični zločinci, imeli majhno svečanost.

Preteklo soboto smo imeli obisk iz Postojne: sedemnajst žena, članic AFŽ, je prišlo pogledat, kako živimo. Prisostvovalce so večer ob tabornem ognju in svečanemu sprejemu 47 tabornikov. Vsak član mora namreč opraviti ob sprejemu vsaj prvi izpit in položiti slovesno obljubo, da bo zvest državljan naše socialistične domovine in da bo živel po taborniških zakonih ter da se bo boril za svetovni mir. Potem dobi ime in je s tem sprejet med tabornike.

Naša disciplina je stroga in naše življenje v mnogočem sliči spartanski vzgoji. To pa je najboljša pot, da se taborniki razvijejo v skromne, odločne, vztrajne in zveste patriote nove Jugoslavije.

Vsak dan imamo kak obisk. Pri nas je bila tržaška mladina, ki jo je

naše življenje zelo navdušilo. Tudi z juga naše države so nas prišli pogledat. Ravnatelj programa Radia Jugoslavije je v našo spominsko knjigo napisal: »Položaj tabora kraških viharikov iz Postojne, njegova organizacija in ureditev, videz tabornikov — vse me je zelo razveselilo kot nekdanjega funkcionarja bivše spiltske skavtske organizacije, ker je to dokaz, da so ljudje našli pot, kako vzgajati našo mladino v priro-



Ob tabornem ognju

di, jekleneč ji duh in telo...« Tovariš Koren od »Primorskega dnevnika« iz Trsta je napisal: »Tabor kraških viharikov pri Ribnem je

dvojne vrednosti. V prijetnem, zdravem okolju in ob vzorni ureditvi tabornega prostora nudi mladini zdravja in razvedrila. Taborno življenje kot tako s svojo smiselno disciplino in vedrim tovarištvom pa je istočasno prepotrebna prevzgoja za primorsko mladino, ki je predolgo živela v mraku tujega robstva in proslavenske fašistične vzgoje... Kot javni delavci iz Trsta vam želimo pri vašem delu za primorsko mladino čimveč uspehov, da bo nov primorski rod čvrsto stal na braniku naših zapadnih meja!«

Zavedamo se, da z našim taborom še ne smemo biti popolnoma zadovoljni. Posebno tehnična plat je še nekoliko šibka. Toda kljub vsemu bo okrog 40 pionirjev, 50 mladincev in

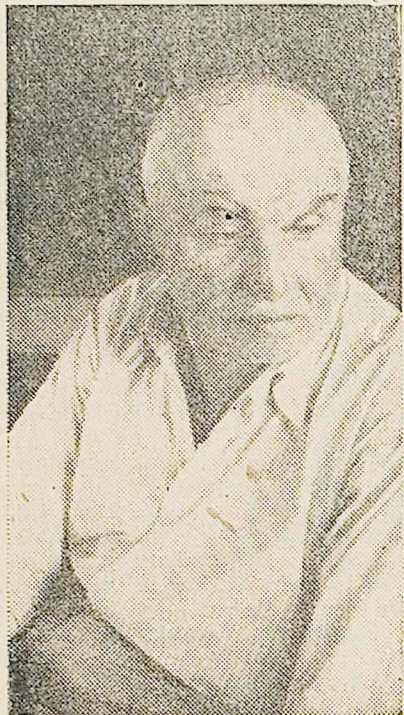
nekaj odraslih preživelo tri tedne v skupnem življenju na soncu in zraku in v spoznavanju tega in onega.

Kraški vihariki in pionirji

Alojz Gradnik *mojster slovenske besedne umetnosti*

(Ob 70. letnici pesnikovega rojstva)

V začetku avgusta bo praznoval 70. letnico svojega plodnega življenjskega dela naš največji živeči slovenski pesnik dr. Alojz Gradnik. Slovenska kulturna javnost se bo



spomnila tega svečanega jubileja in ga lepo proslavila. Državna založba Slovenije pripravlja izbor pesnikovega dela, ki ga je uredil in mu napisal daljši uvod književnik Filip Kalan. Za opremo in ilustrativni del je poskrbel akademski slikar Riko Debenjak. Knjiga bo prinesla res najlepše in najbolj dozorele plodove Gradnikovega obsežnega literarnega dela.

Hkrati z Državno založbo pa pripravljajo Mladinska knjiga njegovo izvirno pesniško zbirko z naslovom »Narobe svet in druge pesmi za otroke«. V njej bodo zbrane pesmi, ki jih je pesnik napisal mladini. Gradnik se je predstavljal otrokom vedel le kot prevajalec, saj je prevedel nešteto del iz raznih tujih literatur, največ pa iz srbske (Jovanović, Čopić itd.). Ta knjiga bo torej posebnost in bo nedvomno vzbudila veliko zanimanja na našem knjižnem trgu. Opremil jo je slikar Marij Pregelj.

Med Gradnikove pesniške posebnosti pa sodijo tudi njegovi »Pri-

morski soneti«, ki jih bo izdala založba »Lipac« v Kopru. To bo knjiga, ki jo bo zlasti primorski svet z veseljem sprejel. Gradnik, doma iz Medane v Brdih, je odšel zgodaj v svet; v svojem snovanju na tujem pa je nenehno mislil na svojo ožjo domovino, ki je dolga leta ječala v suženjstvu. Živo se je spominjal ljubljenskega koščka slovenske zemlje med Korado, Sabotinom in Sočo, reko Idrijo in Furlansko nizino. — Pred njim so vstajali domači vinogradi, vasi in mesteca, zlasti Gorica, saj je večkrat pripovedoval, da je izguba Gorice pomenila zanj največji trenutek v življenju. Znova in znova si je prikladal pred oči briške kolone in njihovo bedno življenje, spominjal pa se je tudi naše preteklosti in jo povečeval v znamenitem ciklusu »Tolminski punte«, ki bo v tej zbirki priročen v celoti. Knjiga bo imela opombe. Za njeno opremo je poskrbel R. Debenjak.

Gradnik pa je s svojo pesniško roko posegel tudi po biserih tujih

literatur. Prevajal je sonete Michelangelu Buonarottija, dela italijanskih pesnikov in kitajskih lirikov, predstavil nam je Indijca Tagorea z njegovim »Vrtinarjem«, pred nedavnimi pa nam je mojstrsko prevedel tudi Mažuraničovo pesnitev »Smrt Smail age Čengića«. V. K.

Alojz Gradnik:

EROS — TANATOS

Pil sem te in ne izpil, Ljubezen. Ko duhteče vino sladkih trti vžil sem te, da nisem bil več trezen in da nisem vedel, da si Smrt.

Zrl sem v strašne teme tvojih brezen:

in ker je pogled moj bil zastrt od bridkosti, nisem vedel, Smrt, da si najskrivnostnejša Ljubezen. (Iz zbirke »Pot bolešči«, Ljubljana 1922).

RDEČA ROŽA

Li-Tai-Po (702—763) je največji pesnik »Zlatega časa, to je dobe, ko je na Kitajskem vladala cesarska dinastija Tang. Bil je nemiren, vedno iščeč duha. Že v mladih letih se je potikal po brezmejni kitajski zemlji, dokler ga ni pesniška slava privela na dvor pred cesarja.

Poezija poeta Li-Tai-Poa je poezija strasti in najgloblji občutek, veselja in bolečin ter sproščene ljubezni do vsega sveta.

Pričujočo pesem in še mnoge druge, zbrane v knjižici z naslovom »Kitajska lirika« je prevedel letošnji jubilar dr. Alojz Gradnik.

Ob oknu sedela sem, vezla blazino iz svile in vse moje misli so žalostne, žalostne bile. Pa sem se zbudila — in kri je rdeča curljala na belo, vezeno rožo, in roža postala je roža rdeča.

Ah, nate sem mislila: toliko dni si že v vojni! In mislila sem, tako tudi ti svojo kri zdaj prelivaš — in solze pekoče so vile se mi iz oči, in dolgo ni bilo mogoče mi jih posušiti.

Hej, zdajci začela sem konjskih kopit topotanje. Skočila na noge sem. On je! Ah, bile so sanje! Bil le sree je, ki mi tako močno je plalo. In zopet sem sedla; sree mi ni nehala biti. In zopet sem vezla, ah, zdaj sem med svile ne niti solze svoje vezla — kot belobleščeči biseri so se topile na roži rdeči.

Eksplodizija na Krakatau je občutil ves svet. Ob izbruhu se je dvignil 30 metrov visok val, ki je pomedel vasi ob prelivu in v katerem je utonilo na desettisoče ljudi. Val so občutili na obalah Indijskega oceana in na rtu Horn. Ko je obkrožil ta rt, se je raztegnil v Atlantski ocean tako, da so ga zaznali celo v Rokavskem prelivu. Eksplodizija so slišali na Filipinih, v Avstraliji in na Madagaskarju, skoraj tritisoč milj proč. Oblaki ognjeniškega dima in prahu zdrobljenih skal, ki jih je iztlačila iz osrčja Krakataoa, so se dvignili v stratosfero, odkoder jih je raznašalo okoli vse zemlje, da so skoraj eno leto povzročali slikovite sončne zatone po vseh deželah.

Ceprav je bil dramatični konec Krakataoa posledica najsilovitejšega ognjeniškega izbruha, kar jih je doživel sedanji svet, se zdi, da je nastanek otoka povzročila še večja eksplozija. Obstajajo dokazi, da je na mestu današnjega Sundskega preliva stal nekoč velikanski ognjenik. V pradedni dobi ga je odnesla titanska eksplozija, ki je pustila le njegovo vznožje, katerega predstavlja danes pretrgan venec otokov. Največji izmed njih je bil Krakatau, ki je ob svojem koncu odnesel kar je ostalo od prvotnega venca. Toda leta 1929 je na istem mestu vstal nov ognjeniški otok — Anak Krakatau, Otrok Krakataoa.

Podzemski izbruh in nemiri v globoki notranjosti so značilni tudi za vse potrošne Aleutov. Otoki sami so vrhovi tisoč milj dolge gorske venice, ki leži pod morjem in ki so jo usvarili predvsem ognjeniki. Geološka sestava tega hriba je malo znana, vemo le, da vstaja nenadoma iz dna, ki je na eni strani globoko dve milj, na drugi pa okoli ene milje.

OB ZAKLJUČKU SEZONE

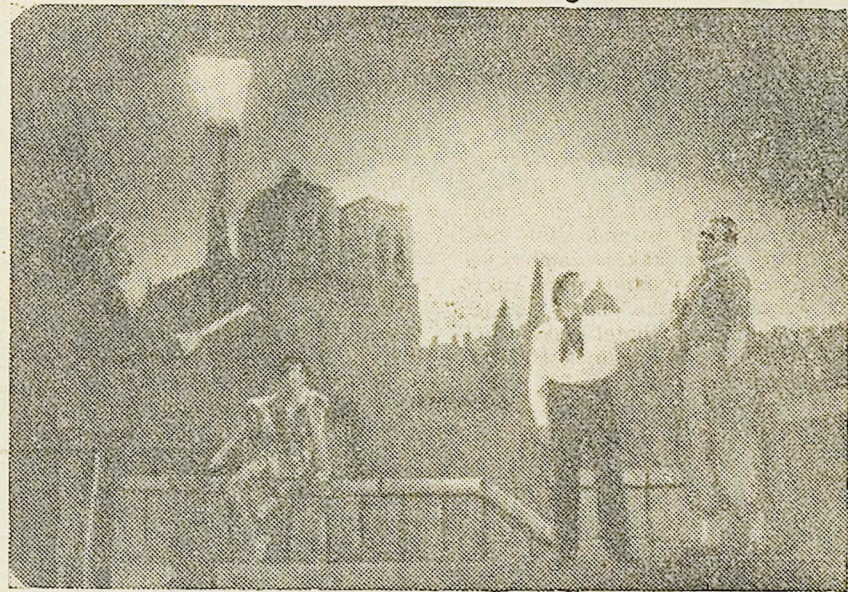
Pregled dela Gledališča za Slovensko Primorje

S prvim julijem je gledališče za Slovensko Primorje zaključilo gledališko sezono 1951—1952, — drugo po vrsti od svojega obstoja. Ob tej priložnosti bi hotel povedati par besed o samem gledališču, o njegovem delu in težavah, s katerimi se mora boriti.

Ze sam uradni naziv nam pove, da gledališče pripada pravzaprav vsemu Slovenskemu Primorju in ni torej namenjeno samo ožjemu karogu ljudi, pa čeprav v morda največjem in najživahnejšem okrajnem središču na Primorskem, marveč je last vseh Primorcev. Njegovo ustanovitve je narekovala živa potreba, nuditi Primorski kvalitetne odrske predstave v čistem slovenskem jeziku, kar so Slovenci teh krajev zadnjega četrta stoletja svojega suženjsva tako pogrešali. Veliko so glede tega sicer storili lokalni diletantski odri, ki so bili po osvoboditvi ustanovljeni povsod po Slovenskem Primorju, vendar le-ti niso mogli v celoti nadomestiti vsega, kar je ljudem teh krajev fašizem odvzel. Treba bo še dolgo časa in veliko truda, da bo tudi jezikovna raven domačih ljudskih predstav dosegla ustrežajočo višino, čeprav je že dosežen napredek. Zato pa je bilo ustanovljeno naše gledališče, ki mu je v program dela vključena osnovna naloga: ponesti izbrana odrska dela v čistem slovenskem jeziku po vsem Slovenskem Primorju. Da ima svoj sedež v Postojni in tam daje

igralci ob gostovanjih za svoja potovanja izkoriščati kamion, ki je z njimi prevažal ganderobo, kulise in druge gledališke rekvizite, inako so od predstav skoraj ni mogel pokriti niti stroškov prevoza in je zato gledališče kot samostojna gospodarska enota odločno pasivno. Zaiti pa ne sme v drug ekstrem in dvigniti ceno vstopnic na predstave, ker bi s tem dosegli samo to, da bi ljudi odvrgli od obiska — prav nasprotno od tega, kar pravzaprav hočejo. Primorska je pasivna dežela, to bi morali vsi odgovorni ljudje tudi v tem primeru vedeti, ko ozkosrčno odklanjajo svoj prispevek gledališču, ki ne bo moglo biti ljudsko in niti ne obstojati, če mu ne bodo pomagali vsi primorski okraj. Njegovo delo pa je že dolga pomembna in tudi priznana na terenu, da so ga priznali že tudi mnogi, ki so mu od začetka odkrivali svoje »simpatije«, če naj se tako izrazim.

Vso zahvalo pa je gledališče dolžno predvsem predsedniku OLO Postojna za njegovo veliko podporo in izredno razumevanje, ki ga je vedno imel do vseh njegovih problemov, tako personalnih kot finančnih. Ne zato, ker je gledališče »postojnsko«, marveč zato, ker je znalo pravilno oceniti njegovo vlogo v kulturnem življenju Slovenskega Primorja. Velike pomoči in razumevanja pa je bilo gledališču deležno tudi od strani centralnih



Gledališče za Slovensko Primorje: Prizor iz drugega dejanja Archandove komedije: »Življenje je lepo«

svoje premiere, je pač vzrok v tem, da so zdaj tem najprimernejši prostori in še najboljše stanovanjske prilike, pa tudi prometne zveze so najugodnejše, kar je za delo gledališča odločilnega pomena. Zato je zelo krivična pripomba nekaterih funkcionarjev po drugih okrajih Primorske, ki govorijo o »postojnskem« gledališču — in mu »kot takemu« odrekaajo svojo pomoč.

Medtem, ko je v prvi sezoni gledališče šele spoznavalo teren in ljudi ter še ni bilo zapazeno, je pa v drugi, to je pretekli sezoni doživel zelo velik uspeh. V sami Postojni je imelo šest premier in dvanajst repriz ter 57 gostovanj v 37 krajih po vsej Primorski, skupaj torej 75 predstav, ki jih je gledalo 20.768 ljudi. To je za gledališki kolektiv zelo velik uspeh, posebno, če pomislimo, da so z gostovanji zvezane različne neviščenosti — od premagovanja finančnih težav do čisto fizičnih osebnih naporov vsakega posameznega člana gledališča.

Ko je že bila potreba obstoja gledališča na samem terenu praktično dokazana, saj so ga ljudje povsod priprono sprejemali in ga še vabili v goste, pa bi bilo potrebno, da se za njegove probleme malo bolj zanimajo vsi prizadeti okrajni forumi in in zanje pokažejo tudi nekoliko več razumevanja. Saj so bili trenutki v življenju gledališča, ko se je pred upravo pojavilo vprašanje, kje dobiti finančna sredstva za nadaljnji obstoj. Dohodki od predstav so bili resno premajhni, da bi lahko krili vse stroške vzdrževanja, posebno še, odkar je prevoz postal tako silno drag. Kljub temu, da so

kulturnih in finančnih ustanov v Ljubljani, kar mu je pomagalo prebroditi največje težave in zato doseči uspeh, nad katerim se bodo morali zamisliti tudi oni, ki do zdaj še niso hoteli priznati, da je gledališče tudi res potrebno in mu pomagati skozi finančne težave in ga tudi moralno podpreti.

Sezona 1952—1953 bo gledališče začelo 20. septembra letos s premiero Cankarjeve drame »Kralj na Betajnovi« v režiji stalnega režiserja Hinka Košaka. Omenjena drama ni lahka tudi za gledališča z »mno« starejšo tradicijo, zato smo upravičeno radovedni, kako bo predstava uspela. Pomembna bo že naslednji dan tudi v Postojni, nato pa bo gledališče odšlo na gostovanje po Primorski. Prikaževalo bo Archandovo komedijo »Življenje je lepo« v režiji Djurdjice Flaretove in O'Neillovo dramo »Anna Christie«, ki jo je režiral Hinko Košak.

Za prihodnjo sezono je gledališče pripravilo kar deset premier: Cankarjevega »Kralja na Betajnovi«, Goldonijevo komedijo »Sluga dveh gospodov«, Gorinskovo mladinsko igrano »Rdeča Kapica«, Kibundov »Krog s kredo«, Steinbecka »O miših in ljudeh«, Pugetove »Sredne dneve«, Shakespearovo »Kar hočete«, Labietov »Florentinski slavniki«, Kolanjevo »Sedmorico v kletki in Golievo »Sve igralk«. Zanj je tri ali štiri bodo morda še kaj izpremenili, ker gledališki ansambl mogoče ne bo dovolj velik za izvedbo teh del. Vsekakor pa čaka gledališče v novi sezoni veliko požrtvovalnega dela, ki naj opraviči veliko zaupanje in pričakovanje, ki ga imajo vanj ljudje po vsem Slovenskem Primorju. Brko

RACHEL L. CARSON:

Rojstvo otoka

2. nadaljevanje

To so majhni mrtvorojenci, ki jim je usojeno le kratko bivanje nad morskno gladino.

Leta 1830 se je tak otok nenadoma pojavil v Sredozemskem morju, med Sicilijo in afriško obalo. Dvignil se je iz globine 180 metrov ob spremljavi običajnih znakov ognjeniške dejavnosti. Bil je le malo več kakor skup črne žilindre, visok morda 70 metrov. Napadli so ga vetrovi, valovi in dež ter zlahka razjedla njegovo mehko in luknjikavo gmo, tako da je kaj kmalu izginil pod površino. Danes je to podmorska čer, označena na zemljevidih kot Grahamsova čer.

Otok Falcon, tip ognjeniškega otoka na Pacifiku, skoraj dvatisoč milj vzhodno od Avstralije, je nenadoma izginil leta 1913. Trinajst let pozneje pa se je po silovitih izbruhih v bližini zopet dvignil nad morskno gladino in ostal kot košček britanskega imperija do leta 1949, ko je podalnik za kolonije sporočil, da ga ni več.

Ognjeniški otok je že od svojega nastanka obsojen na uničenje. Sam v sebi nosi seme razpada, kajti novi izbruh ali udari mehkih sestavin kaj radi nasilno pospeše njegovo izginotje. Od zunanjih vplivov, od dežja, ki razjedla in odnaša najvišje vrhove, od morja in celo od človeka je odvisno, ali bo tak otok obstajal dolga geološka razdobja, ali pa bo kmalu izginil.

Južni Trinidad, portugalsko »Ilha Trinidad«, je primer otoka, iz ka-

letjih izklesali najbolj čudne oblike. terga so vremenski vplivi v sto-To je otok, na katerem so znaki razpadanja zelo jasni. Ta skupina ognjeniških stožcev leži na odprtem Atlantiku, okoli tisoč milj severovzhodno od Ria de Janeria. E. F. Knigt je leta 1907 poročal, da je »Trinidad docela trhel, ker so ga izpodjedli ognjeniški ognji in valovi, tako da povsod razpada na kosce«. Ko ga je Knigt čez devet let zopet obiskal, je videl, da so plazovi skalovja in ognjeniških ostančkov porušili cela hribovja.

Včasih pa otok razpade nenadoma in silovito. Največja eksplozija v zgodovinskem času je dobesedno odnesla otok Krakatau. Leta 1680 je bilo nekaj sverilnih izbruhov na tem majhnem otoku v Sundskem prelivu, med Javo in Sumatro v Nizozemski Indiji. Čez dvesto let je sledila vrsta potresov. Spomladi leta 1883 sta začela vstajati dim in para iz razpok ognjenikovega vrha. Sedemindvajsetega avgusta pa je Krakatau dobesedno eksplodiral. Med strašnimi izbruhi, ki so trajali dva dni, je odneslo vso severno polovico stožca. Nenaadni vdor morskve vode je še povečal divjanje razgretih par, da je vnelo kakor v kotlu. Ko se je ipak belo žareče jave, raztopljenih skal, pare in dima končno pomiril, je od 427 metrov visokega otoka ostala 380 metrov pod morskno gladino ležeča praznina. Le od enega roba blivšega žrela je nekaj ostalo.

Pražnja obleka

(Nadaljevanje in konec)

Tako je stal pred očeto hšo, ki je bila videti bela, skoraj tako bela, kakor podnevi, s soncem obsijena. Vsa okna razen njegovega so bila zagrnjena, podobna spuščenim očem. Drevje je metalo na zidovje negibne sence, in risalo na njem črno, čipkasto omrežje.

Vrt pa je bil videti v mesečini precej drugačen kakor podnevi; mesečina se je prelivala po grmovju



in spletala pošastno omrežje od mladice do mladice. Slednji cvet se je svetil belo ali baržunasto-črno. Čirkanje drobnih ptičkov in gostolenja slavčkov, skritih v vejevju, se je rahlo pretresalo nočno ozračje.

Svet je bil v svetli noči poln toplih, skrivnostnih senc, robovi in črte listja in klasja so se prelivali v rosinh biserih. Noč je bila topla kakor se nikoli dotle, obzorje se je kakor čudežno razmaknilo in se približalo in nebo je bilo čez in čez posuto z zvezdami, četudi je slonokoščeni svet meseca široko razsvetljeval zemljo.

Fant pa ni zavričkal, ne zapel, čeprav je bil na vso moč vesel. Stal je nekaj časa kakor zamaknjen, nato pa je nenavadno rezko zakričal, razprostil roke in jo ubral z vira, kakor da bi hotel hipoma objeti vso neskončno zemeljsko oblo. Ali na mesto da bi stopal po čistih belih stezah, ki so držale preko vr-

ta, je lomil kar po gredicah, brodil po vlažnem, visokem bilju, po šopih požastno se zibajočih sleznic, po goščavi južnega grmičja in sivke in gazil do kolom po obsežnem morju rezede. Prišel je tako do velike ograje in si tutil pot skozi njo. Nič se ni menil, ko ga je robidje rezalo v živo s svojim trnjem in mu pulilo nitke in prekrasne obleke, da so se ga ogriježale in oklepale plezavke, sleznic in ljuljka. Nič ni maral, kajti zavedal se je, da je vse to zaradi obleke, po kateri je tako hrepenel. »Kako sem vesel, da sem oblekel svojo grahno obleko«, je govoril sam pri sebi. »Kako sem vesel, da imam na sebi svojo krasno obleko!«

Dospel je do račje luže onkraj ograje, ali recimo do kraja, ki je bil po dnevi račja luža. Ponoči pa je bila ta velika mlaka počna srebrne mesečine, po kateri so migotale in se kopičile čudno lepe podobe. Ubral jo je skozi temno, šibko mlakužno ločje, gazil do kolen, do pasu, do ramen, raztepal z rokami vodo v temno svetle valčke, razpljuskal in razkodral vodo v kolobarčke, med katere so se zapredle kakor v omrežja, ki so jih spleleli odsevi sanjajočega obrežnega drevja. Sprva je bredel, potem plaval in se tako preril skozi mlako in se na drugi strani skobacal iz nje. Za seboj je vlekel velike, lepljive, kapljajoče šope kalužnic, ali kakor se mu je zazdelo, prstnega, tekočega srebra. Nato si je utiral pot dalje skozi preobličeno goščavo vibovja in nepokošene zoreče obrežne trave. Ves vesel in skoraj brez diha je dospel nazadnje na glavno cesto in vzkliznil: »Kako sem vesel, da imam na sebi obleko, ki je primerna tej priliki!«

Glavna cesta je tekla naravnost kakor izproženi puščici v globoko, sinjo nebesno pražnino pod mesečem — bila je bela, svetla cesta, obdana na obeh straneh od gostolečih slavčkov. Po tej cesti jo je ubral, zdaj, tekkel, zdaj poskakoval, nato spet stopal v koraku in se naslajal z obleko, ki so mu jo bile napravile neutrudne, ljubeče materine roke. Cesta je bila na debelo pokrita s prahom, ta pa je bil za njegove oči zgolj nežna, bela odeja. Ko je tako hitel po cesti, je griletela od nekod

velika, črna večča in mu zafrfotala okoli mokrega, lesketajočega se in premikajočega se telesa. Fant je sprva ni opazil, potem pa je zamahnil z rokami po njej in se sukal z njo kakor plesalec, ko mu je letela okoli glave. »Drobna veččica«, je govoril glasno, »draga veččica!« Čudovila moč, res čudovila noč v vesoljstvu. Kaj misliš, draga veččica, ali ni lepa ta moja obleka? Lepa kakor tvoje luskice in vsa ta srebrna odeja neba in zemlje?«

In večča je frfotala vse tesneje in tesneje okoli njega in se nazadnje dotaknila usnice s svojimi žametastimi krili...

Drugo jutro so ga našli mrtvega, z zlomljenim tilnikom, na dnu skalne jame, oblečenega v njegovo pražno obleko, ki pa je bila malo okrvavljena, omadeževana in umazana od mlakužnice. Obraz pa mu je razodeval tako blaženost, da bi bili, ko bi ga videli, za trdno uverjeni, da je fant umrl srečen. Saj se ni zavedal, da je tista mrla, kapljajoča srebrnina le umazana mlakužnica.

Igo Gruđen:

SINKU

V Nabrežini blizu Trsta se tvoj oče je rodil: Kjer je v morju skala čvrsta se po produ je podil, v zimi z burjo se bori!

V šolo hodil je v Gorico, ko prihajal je domov, vozil se je z jadrnico, z ribiči veslal na lov tja do istrskih blegov.

Dnevi so prišli temačni takšnih ni še videl svet: mrki tuji v dobi mračni so teptali kraški svet petindvajset strašnih let.

Naj kdorkoli kdaj te vpraša kdo živi na zemlji tej, vedi: zemlja to je naša, tvoji dedi spijo v njej, zanjo bori se naprej!



mladi pišejo...

Dragi striček Miha!

Dolgo je šolsko leto, posebno če hodiš v gimnazijo, kjer nam nalagajo nalog, da je groza. Veselila sem se počitnic, a sedaj mi je že dolg čas po šoli. Skoraj bi se zlagala! Nič mi ni dolg čas po šoli, temveč po krožkih, ki smo jih imeli v Tomaju. Kar trinajst smo jim imeli! Kajne, da smo tomajski pionirji pridni? Ali že veste, da so nas prišli snemati na magnetofonski trak tovariši iz Radia Koper? Zapeli smo in deklamirali. Zelo smo se potrudili, saj smo vedeli, da nas bodo poslušali po svetu. Tudi tega še ne veš, da smo dobili letos od Zveze borcev Slovenije za nagrado zračno puško, ker smo bili najboljši v tekmovalstvu za dan Jugoslovanske ljudske Armade. Tako je začel delovati tudi naš strelski krožek, kjer so poleg dečkov tudi deklice. O, še bi lahko pisala, saj imamo trinajst krožkov, a ker vem, da predolga pisma črtaš in celo mečeš v koš, bomraje končala. Črtanja se bojim že od šolskih nalog, posebno rdečila ne vidim rada kajti v rdečem morju rada plava kaka ribica, ki se ji pravi v dijaškem jeziku »veka«. Ali poznaš tisto ribico, stric Miha? Črčovo, saj si včasih hodil v šolo! Mamica mi vedno pravi, da sem klepetulja, ki bi lahko odganjala vrabce z grozjda in sedaj vidiš tudi ti, da sem res. Stric Miha, pozdravljen in glej, da me ne vržeš v koš, ker se bo podil, saj tehtam kar 45 kg! Skoda koša!

Tvoja

Staša Zadnek,

uč. I. razr. gimn. Tomaj

Dragi stric Miha!

Oprosti, ker sem pozna z obljubo! V prvi vrsti vam dolgujem najlepšo zahvalo za poslano prekrasno knjigo. Zelo sem jo vesela! Zdaj pa vam moram povedati, kako je bilo na Nanosu. Ob štirih zjutraj smo se odpravili iz Hruševja pod vodstvom tovarišice učiteljice, preko Razdrtega, prelaza Tigarice; po južnozahodnem pobočju Nanosa smo se povzpeli na vrh, kamor smo do-

speli ob pol sedmih. Najprej smo odšli v Vojkovo koč, kjer smo se okrepili in se odpočili. Nato smo odšli na razgled! S ponosom v srcu smo si zazrli hja preko Krasa na naše Jadransko morje, ki se je čarobno blestelo v jutranjem soncu. Tam po kraških golčavah pa so se vrstile med kraškim kamenjem raztresene vasice in selišča, podobna jatam počivajočih golobov. Proti zahodu smo se zazrli na sončno Gorico, Istaroslavni Oglej, sončna Brda. Pod nami pa se smehljala Vipavska dolina s svojimi ličnimi vasmi in vinskimi grički. Vsega vam sploh ne morem opisati! Sami pridite pogledat na Nanos, pa boste tudi vi vzkliznili kot pevec! Podnanaški:

Ce vihra sovražna še kdaj na Jadran

s peklenskimi dvigne valovi, z ognjen prežene jo Nanos-titan, prežene jo z bliski, gromovi!

Ko smo se naučili naših gora in naše ožje domovine, smo se spustili po strmih pobočjih nad Ubelskim navzdol ter srečno prispeli pred večerom domov.

Lepo pozdravljeni!

Blazek Mihaela,

uč. IV. razr. csn. šole Hruševje

Dragi stric Miha!

Ze več časa tudi jaz odlašam, da bi ti pisal, ker vedi, da tudi jaz kakor mnogo drugih pionirjev rad prebiram naš kotiček, rešujem ugank in trem Lešnike. Do danes pa se Ti nisem upal pisati, ker sem se bal, da bi uganko nepravilno rešil in bi zletel v koš, kar pa nikakor ne bi rad. Veš, dragi stric, jaz sem že velik, čeravno grdo pišem, obiskujem III. b razred gimnazije. Ce bi se kdaj srečala ali videla, sem prepričan, da bi se sporazumela. Ce te kdaj pot zanese, da prideš k nam, me prav gotovo obišči! V upanju, da moja rešitev ugank ne bo napačna, bom težko pričakoval prihodnjo številko Slovenskega Jadrana z rešenimi ugankami. Te prav lepo pozdravlja

Zidar Kristijan, uč. II. b razreda gimnazije Trnovo pri Ilirski Bistrici

Ugankarjem

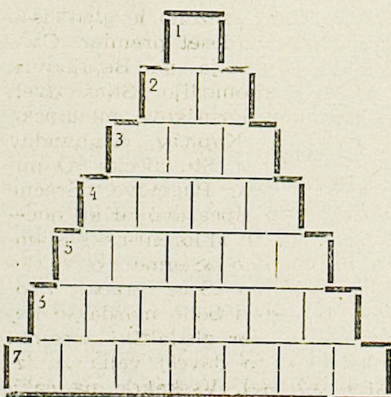
Uganke iz 26. številke Slovenskega Jadrana so pravilno rešili: Hrvatini Feručjo iz Smarij pri Kopru, Volk Milka iz Belskega pri Postojni, Blažek Mihaela iz Hruševja, Stiegel Albin iz Zaloga pri Postojni, Zidar Kristijan iz Topolca pri Trnovem, Tomaž in Katka Sa'amun iz Kopra, Marjan Ciglič iz Ajdovščine in Košič Andrej iz Ljubljane.

Razen posebnice sta vse uganke pravilno rešili tudi Hribar Mari iz Lok pri Tivolju, in Staša Zadnek iz Tomaja. Samo Lešnike pa mi je poslal Nemeč Miloš iz Bilja pri Novi Gorici.

Izzrebani so bili: Volk Milka iz Belskega pri Postojni, Hrvatini Feručjo iz Smarij pri Kopru in Zidar Kristijan iz Topolca pri Trnovem. V najkrajšem času bodo prejeli po pošti lepe knjižice v nagrado.

Tako, ljubi ugankarji, danes bo spet nekaj lepega za vaše bistre glavice. Zdaj pa je knepko na delo! Stric Miha pričakuje vaših rešitev in vas vse skupaj prav lepo pozdravlja!

Piramida



Vsaka naslednja beseda je sestavljena iz črk prejšnje besede in ene nove črke.

Besede pomenijo:

1. prva črka v abecedi, 2. enota ploskovne mere, 3. zgoden, 4. država v Aziji, ki ima mnogo nafte, 5. moško ime, 6. laški kostanj, 7. priimek predsednika vlade LR Slovenije.

Prva uganka bo za Vas gotovo nekaj novega. Imenuje se »piramida«, ker ima pač takšno obliko. Mislim, da so jo prvi uvedli v Ameriki, danes pa najdeš tovrstno uganko skoraj v vseh ugankarskih kotičkih. Rešuje se tako, da vpišeš vodoravno v vsako vrsto po eno besedo, pri tem pa moraš dobro paziti na črke predhodne besede, zakaj, pa »pogruhtajta« sami.

Skrite živali

1. Teta Rozika me lansko leto ni videla.
2. Naš topol že zeleni.
3. Maslo ne sme stati na toplem, ker se stopi.
4. »Ali je že oče prišel«, me je vprašal Dušan.
5. Kdor je lenuh, ne sme z nami!
6. Pol hleba je še ostalo za kosilo.
7. Razložil Rafaelu, kako košnja napreduje!
8. Povej mu, da Minka čaka na plačilo!
9. Heroj Ivo-Lola-Ribar je padel za svobodo!
10. Boris in Pavel sta šla v pionirsko delovno brigado.

Že naslov druge uganke Vam pove, da boste iskali skrite živali. Naloga se torej glasi: Poiščite v gornjih desetih stavkih 15 živali, ki so v njih skrite. Torej, dobro pazite: 15, a ne 10!!

Lešniki

55. Zobe strahovite ima — a gristi, zobati ne zna.
56. Veliko imam oči, — pa sem vendar slep. Pri vsakem očesu — mi zraste rep.

Indijanska poglavarja

Indijanska poglavarja Višnjova kača in Rdeči volk sta bila nekoč povabljeni na obed k predsedniku Združenih držav v Washingtonu. Na mizi je stal med drugimi dobrotami tudi lonček z gorčico, ki je Indijanca doslej nista poznala. Videla sta le, da so si nekateri gostje vzeli po žlički gorčice na krožnik.

Poglavar Višnjova kača je mislil, da mora biti to gotovo dobra jed. Zajel je polno žličko gorčice in jo na mah pogoltnil. Takoj so se mu



vlile solze po licu. Vendar je krčevito premešal strašno sklenjenje.

Rdeči volk ga je pogledal in vprašal:

»Brat moj, zakaj jočeš?« Višnovo kačo je bilo sram, zato je vzdihnil in rekel:

»Jočem, ker sem se spomnil očeta, ki mi je utonil v Mississippiju.«

Rdeči volk je tudi zajel polno žličko gorčice in jo na mah požrl. Ko so se tudi njemu vlile solze, ga je vprašal Višnjova kača:

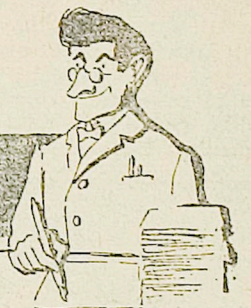
»Zakaj jočeš, brat moj?«

»Jočem, ker nisi tudi ti z očetom vred utonil v Mississippiju!« je z jeznim glasom odgovoril Rdeči volk.

stric Miha odgovarja

Draga Staša!

Tvoje pisemce me je zelo razveselilo, veš, Staša! Se prav posebno zato, ker se doslej ni še nihče oglašil iz Tomaja! Takrat ko so vas posneli na magnetofonski trak, sem poslušal oddajo in sem si mislil: »Glej jih, glej, tomajske pionirje, kako pridni so! Toliko lepih stvari so povedali, ampak prav gotovo ne berejo nikoli časopisov, kajti sicer bi se maral vsaj eden od njih oglašiti pri meni.« In kaj se je zgodilo? Ti Staša, si se prva oglašila, vidiš in prav zato je stric Miha še posebno vesel Tvojega pisma! To, kar pravi Tvoja mamica, bo pa kar res! Da si namreč klepetulja! Toda nič ne de! Veš, da ti povem po pravici, stric Miha ima rad klepetave otroke, seveda, če le niso preveč! Ko sem bral Tvoje pismo, sem kar stmel, koliko lepega si mi znala povedati o tomajskih pionirjih, o krožkih, o tekmovaljih! In prav za to sem sklenil, da moram tudi jaz tomajske pionirje malo boljše spoznati! In zato se nikar ne čudi Staša, če jo bom lepega dne s



popotno palico ginitmal v Tomaj! Dotlej pa — na svidenje!

Ljuba Mihaela!

Tudi tvojega pisemca sem bil zelo vesel, še bolj pa Tvojega spisa o izletu na Nanos. Tako lepo si napisala, ljuba Mihaela, da sem bil prav prijetno presenečen. In ali mi verjameš? Prebral sem ga trikrat! In vedno bolj mi je bilo všeč! Zato sem tudi sklenil, da ga bom kar danes pričel, da ga bodo brali tudi vsi ostali moji mali bralci. Tako si me navdušila, Mihaela, s svojim opisom, Nanosa, da ne bom mimlo dolgo, pa jo bom tudi jaz mahnil tja gori. Mimogrede pa se bom ustavil v Hruševju pri hiši številka 24! Saj poznaš koga, ki tam stanuje! Pa jo bova skupaj mahnila na Nanos, velja? Priščno pozdravljen, ljuba Mihaela, in še kaj se mi oglasi!

Ljubi Kristijan!

Zelo me veseli, da si se tudi Ti opogumil in mi pisal! Saj si res že velik fant in Ti prav nič ne bi pristojalo, strah in oklevanje. No, zdaj je led prebit, pa prav zatrdno upam, da se boš še kaj oglašil, kajne, Kristijan? Kot si videl, si uganke pravilno rešil, le to ne vem, zakaj se nisi nič več oglašil? Pa se menda nisi razjezil na strica Miha? Če si se, pa mi moraš vsaj povedati, čemu? Tudi jaz sem prepričan, da se bova še dobro razumela in če me bo zanesla pot proti Trnovem, Te pridem prav gotovo obiskat! Priščno pozdravljen, Kristijan in oglaš se še kaj!

RESITEV UGANK IZ 23. ŠTEVILKE

»SLOVENSKEGA JADRANA«

Premikalnica: Glavni mesti dveh republik sta: Titograd in Sarajevo. Lešniki: mak, kam, top, pot.

Zlogovnica: 1. domovi, 2. prapor, 3. Tirana, 4. plitek, 5. Albina, 6. Ščoljan, 7. korala.

Vrsti III in IV navpično: Maribor, Opatija.

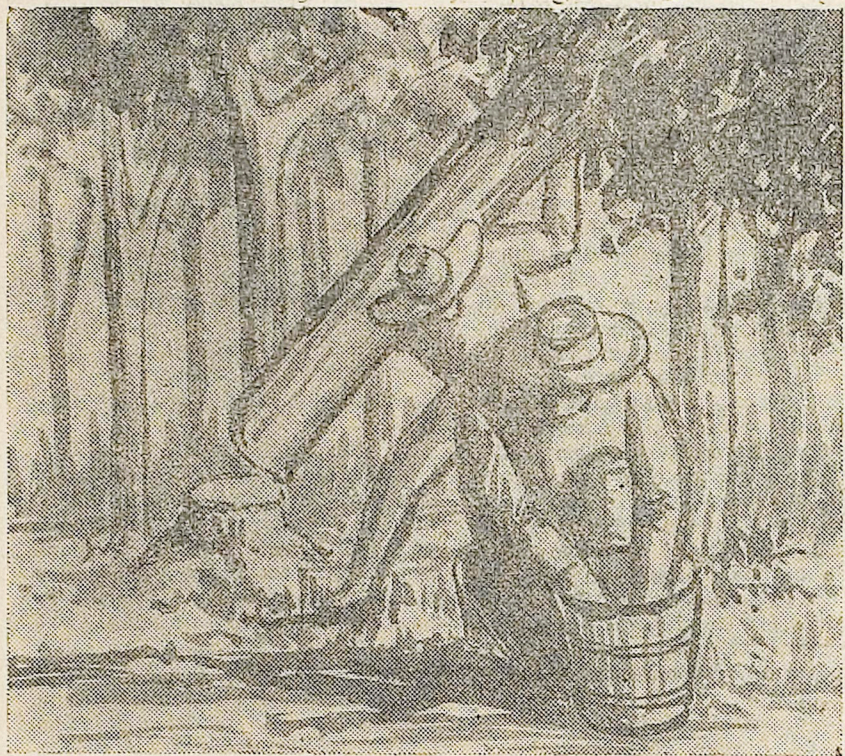
Posetnica: Lado Sedlar je sladoledar.

ZAKLAD SIERRE MADRE

15. NADALJEVANJE

Da, tako se je bilo zgodilo. — Brez oslov in hlač, srake in čevljev pa prekleto težko prideš iz divjine. Mnogokrat so to roparji tudi sami spoznali, in da bi oropani ne zašli v take težave, so jim vzeli še življenje, ker so usmiljene duše. Kdo bi vedel, kjer so revni vrage obtičali? Grmicevo je tako veliko, njegove globine so tako neoprodorne in toliko nevarnosti je v njem. Pa poišči tu izgubljenec. In še preden se more iskanje pričeti, je ostala v grmičju komaj še poslednja koščica. Potem pa skušaj po tej koščici dognati, kdo je bil mož, h kateremu je koščica sodila.

Roparje pa postavijo pred izjemno sodišče. Toda preden jih postavijo, jih je treba najprej poloviti. In ker vedo, da jim nihče ne more do živga, preden jih ne polove, zato je tako lahko biti ropar. Namesto da bi sami garali in si z lastnim delom pridobili zlato, ga rajši ukradejo.



Ce kdo dobi dovolilnico, se o tem mnogo govori. In zgodilo se tudi ni prvokrat, da niso roparji, temveč razbojniki kake velike in znamenite zlatokopne družbe spravili proletarcev, ki so mino odkrili, s pota. Potem nekaj mesecev ne izkoriščajo polja, dovolilnica zapade in sedaj si družba pridobi dovolilnico, ki jo tudi dobi, ker je prejšnji lastnik z odsotnostjo izgubil pravico za izkoriščanje.

Zato je bilo povsem pametno, da se za dovolilnico niso brigali. In če bi čez nekoliko časa sklenili zapustiti polje, ker so si pridobili dovolj, potem so lahko plen odpeljali popolnoma neopazljivo. Noben človek ne bi teh razcapanih potepuhov preiskoval in brez skrbi bi lahko vsakega, ki bi ga srečali, pa najsi bi bil tudi že sedaj ropar ali pa bi nameraval o priložnosti postati, poprositi za tobak.

Tako je torej z dovolilnico. Če jo imaš, ti lahko vzamejo zlato roparji. Če je nimaš in se to izve, ti vzame vlada polovico tovara ali pa vse za kazen. Tu je grmičevje, ki je tako veliko, tako daleč, tako molčeče. In tu je še toliko drugih reči. Kakor hitro imaš kaj, se ti zde vse stvari na svetu takoj drugačne. Na vsak način pa sodiš od tistega hipa k manjšini, in vsi, ki

LISPET

(Nadaljevanje s 7. strani)

Ko se je podal na pot, ga je LISPET, vse vznemirjena in nesrečna, spremljala v hribe do Narkunde. Kaplanova žena, ki je sovražila vse zapletljive in pohujšanja, je rekla Angležu, da naj pove LISPET, da bo prišel nazaj in da jo bo poročil. In tako je vseh dvanaest milij med potjo v hribe trdil dekletu, da se bo vrnil in da jo bo vzel za ženo. Na grebenu Narkunde je deklet tako dolgo jokalo, dokler se ni izgubil v daljavi.

Nato si je obrisala solze in šla domov. Kaplanova žena je tolažila LISPET govoreč: »Saj se bo vrnil.« Po dveh mesecih je LISPET začela postajati nemirna. Povedali so ji, da je Anglež šel čez morje v Anglijo. Vedela je, kje se nahaja Anglija, ker je o tem brala v drobni zemljepisni početnici. O morju pa seveda ni imela nobenega pojma, ker je pač bila deklet gora. Cesto si je poskušala predstavljati, kje se je nahajal njen Anglež. Ker pa ni imela nobenega pojma o daljavah in parnikih, so bile njene predstave precej zmotne. Tudi če bi bile popolnoma pravilne, ne bi bilo prav nobene razlike, kajti Anglež je po zabil čisto na njo, medtem ko je bil v lovu za metulji v Assamu. Kasneje je napisal knjigo o vzhodnih deželah. LISPETino ime v njej ni bilo omenjeno.

Ko so minuli trije meseci, je LISPET dnevno romala v Narkundo, da bi videla, če njen Anglež prihaja po cesti. Pozneje ji njena romanja niso grmislala nobene utehe in njeno razpoloženje se je zelo po-

slabšalo. Kaplanova žena je smatrala, da je prišel ugoden čas, da jo seznani z resničnim stanjem stvari: da Anglež ni mislil resno in da je napačno in neprimerno, če LISPET misli na poroko z Angležem, ki je pripadal vladajočemu razredu in ki je razen tega bil zaročen z dekletom svojega naroda. LISPET je dejala, da je to povsem nemogoče, ker ji je rekel, da jo ljubi in da je tudi Kaplanova žena trdila, da se bo Anglež vrnil.

»Kako je mogoče, da je to, kar je on rekel in kar ste vi trdili, neresnično?« je vprašala LISPET.

»Govorila sva ti tako, da se ne bi vznemirjala svojega naroda. LISPET je dejala, da je to povsem nemogoče, ker ji je rekel, da jo ljubi in da je tudi Kaplanova žena trdila, da se bo Anglež vrnil.

»Torej ste mi lagali, vi in on?« je dejala LISPET.

Kaplanova žena je povzela glavo in je obmolknila. LISPET je tudi nekaj trenutkov pomolčala; nato je šla ven, po dolini, in se je vrnila oblečena v nošo gorjanskih deklet, vsa umazana, toda brez obročev v nosu in ušesih.

»Grem nazaj k svojemu ljudstvu,« je dejala. »Ubili ste LISPET. Ostala je samo še hči stare Zadeh, hči Paharija in služabnica goske boginje. Vi Angleži ste pa vsi lažniki.«

Preden se je Kaplanova žena odpravila od presenečenja ob napovedi, da se LISPET vrača k bogovom svojih očetov, je deklet že izginilo in se ni več prikazalo nazaj.

Z divjim obupom se je zatekla k svojemu nečistemu ljudstvu. Poročila se je kmalu nato z nekim divjarem, ki jo je pretapal in njena lepota je vsebolj medlela.

nimajo nič ali ki imajo manj, so tvoji smrtni sovražniki. Zato moraš biti zmeraj oprezen. Kajti tedaj moraš vedno kaj varovati. Dokler ničesar nimaš, si suženj svojega lačnega želodca in naravni suženj tistih, ki ti morajo lačni želodec napolniti. Če pa imaš kaj, si suženj svojega imetja.

8.

Trije možje, ki so se tu znašli, niso bili nikoli prijatelji. Najbrž niti nikoli niso mislili na to, da bi se spoprijateljili. Bili so, če bi jih hoteli točno označiti, poslovni prijatelji. Združili so se samo zaradi koristi. Kakor hitro je slednja prenehala, je bilo tudi njihovu življenju konec. Začeli so se pripraviti in pričakati, kakor se zmeraj zgodi, če žive ljudje nekaj časa skupaj. Prav to pričkanje bi jih moglo v prihodnosti zblizati in sprijateljiti. To bi ne bilo nič posebno čudnega. Če se začno ljudje, ki si niso prijatelji, pripraviti in pričakati, je to navadno začetek dolgega prijateljstva.

Skupni napor, skupne skrbi, skupni upi, skupna razočaranja, ki jih je trojica mož preživela v mesecih, ko je živel skupno življenje, so morali po vseh modrostih sociologije voditi k prijateljstvu. Bili so, če bi jih hoteli točno označiti, kakršne je komaj ostvarila kakršnakoli vojna. Več ko enkrat se je pripetilo, da je rešil Howard Dobbs, Curtin Howardu in Dobbs Curtinu življenje; potem zopet, da je obrnil Dobbs Howarda, drugi Curtina pred smrtjo. Vse mogoče kombinacije so se pripetile. Vsakdo je bil zmeraj takoj pripravljen, pomagati drugemu in tvegati lastne kosti ali celo lastno življenje, samo da je rešil ponesrečenca. Kaj se jim je že vse pripetilo. Nekoč se je zgrudilo nasekano drevo prezgodaj, a Dobbs ga je zajel s hrptom in ga okrenil v drugo smer, sicer bi drevo zmečkalo Curtina. Toda, kakšen je bil potem njegov hrbet! »Dobro je bilo, Dobbs,« je rekel Curtin. In to je bilo vse. Kaj pa naj bi še rekel.

Dva tedna kasneje se je sesul rov, prav ko je bil Dobbs v njem, in Curtin ga je izkopal, čeprav je visela debela, težka ruša kremenaste zemlje nad njim, ki bi se utegnila vsak hip sesuti; če bi se to zgodilo, bi tako gotovo zakopala Curtina, da bi prispel Howard, ki je skušal na drugi strani izkopsati vhod v rov, na vsak način prepozno, da bi ne mogel niti slutiti, kje sta njegova tovariša.

Ko je bil Dobbs zopet zunaj, ko se je zavedel in je začel dihati, je rekel: »Če bi si le enkrat več pljunila v roke, potem bi ne mogel več pljuvati na tale kup peska.« Pri tem je izpljunil cela usta zemlje.

V takih primerih niso nikoli mnogo govorili. Bila je povsem trezna uslužnost, ki so jo drug drugemu izkazovali. Toda te uslužnosti, te pomoči jih niso pobliže združile. Prijatelji si niso postali. Ne spoprijateljili bi se tudi ne, četudi bi si deset let drug drugemu reševali življenje. Sami se niso mogli opazovati, bili so soudeleženci. Kdor bi jih pa včas opazoval, kako sede tik pred spanjem okrog ognja, ta bi opazil, da vsak izmed njih čaka samo na lepo priložnost, da bi obema drugima skočil za vrat. Vendar pa ni bil umor, kar jim je žarelo v očeh. Mogoče je bila zavist? Toda če bi vsakega posameznega izmed njih vprašali, kaj občuti do drugih dveh, bi ne rekel, da občuti »zavista« ali »lakomnost«. To prav gotovo ni bilo. Vsak je imel enako, vsak je vedel, da je drugi skoro vse svoje premoženje vtaknil v podjetje, da vsak težko dela, vsak grenko strada, pretrpeti mora vse mogoče, da bi kaj dosegel. Kako bi mogel kdo pri tem občutiti zavist? Ali lakomnost? Tako nenaravno zdrav človek ne čuti.

Vsak večer so še pri dnevni svetlobi skrbno ocenili dnevni izkupiček, ga razdelili na tri dele in vsak je vzel svoj del. To se je kar spočetka kakor samo po sebi uravnilo. »Najbolje je, da delimo vsak večer in vsak vzame takoj svoj delež.« Tako je svetoval Curtin, ko jim je začelo delo donášati izkupiček.

»Potem mi vsaj ne bo treba biti vajin čuvar zakladov,« je rekel Howard. Takoj sta postala ostala dva pozorna: »O tem nismo prav nič govorili, da bi ti shranjeval blago. Močno dvomljivo bi sploh bilo, ali bi ti midva sploh vse zaupala.«

»Glejte si no!« se je smejal Howard. Ni se čutil užaljenega. Prevečkrat je kaj takega doživel, da bi se zaradi tega razburjal. Dobrodušno je rekel: »Meni sem samo, da sem jaz tu še najbolj zaupanja vreden.«

»Ti?« je zaklical Dobbs. »Midva pa ne? Midva sva, kajpak, pobegla kaznjena?«

Curtin pa je rekel: »Kaj pa vemo, kje si se postaral.«

Howarda ni zapustila dobrovoljnost. »Seveda tega ne vesta. Toda mislim, da tu zunaj in med nami to ne velja. Nobenega izmed vaju nisem izpraševal, odkod prihaja in kje je preživel leta nedolžnosti. To bi bilo tudi prav nevljudno. Človek ne sme nikogar zavajati v laž. Tu zunaj, kjer ne poje noben petelin, te ne reši nobena prevara. Če drug drugega tule nalažemo ali pa si povemo krvavo resnico, ni vredno niti počenega groša. Toda jaz sem izmed nas treh edini, ki je tu zunaj vreden zaupanja.«

ŠAH

Nova prvaka Primorke

V Idriji se je nadaljevalo in končalo drugo šahovsko prvenstvo Primorske. Šesto kolo je dalo naslednje rezultate: Petkovšek — Korpar 1:0, Bindas — Kukovičič 1:0, Kastelec — Klanjšček 1:0, Habe — Torni 0:1, Troha — Ložar 1:0.

Sedmo kolo: Habe — Troha 0:1, Petkovšek — Klanjšček pol : pol, Torni — Kastelec 0:1, Kukovičič — Ložar 0:1, Korpar — Bindas 1:0.

Osmo kolo: Petkovšek — Torni 1:0, Habe — Kukovičič pol : pol, Korpar — Klanjšček 0:1, Bindas — Ložar 1:0, Kastelec — Troha 1:0.

Deveto kolo: Troha — Petkovšek 0:1, Klanjšček — Bindas 0:1, Torni — Korpar 1:0, Kukovičič — Kastelec 0:1, Ložar — Habe 0:1.

Končni rezultat: 1-2. Petkovšek Josip (EGS, Cerkno) in Kastelec Stefan (Rakek), 7 in pol točk (oba sta potrdila 3. kategorijo), Troha Tone (Idrija) 6 točk (pridobil 3. kategorijo), 4-5. Torni Josko (Tolmin) in Bindas Teodor (Anhovo) 5 točk (oba sta si pridobila 3. kategorijo), 6-7. Habe Ciril (Postojna) in ing. Klanjšček Viktor (Tolmin) 4 in pol (potrdila 4. kategorijo), 8. Korpar Viktor (Idrija) 2 in pol, Ložar Alfonz (Sežana) 2, Kukovičič Mirko (EGS, Cerkno) pol točke.

Tako bo imela naša Primorska le-

tos kar dva šahovska prvaka. Oba igrata dober pozicijski šah, kjer Petkovšek prednjači z rutino in solidno igro, Kastelec pa kaže večjo podjetnost. Izredno visoko se je plasiral Troha iz Idrije, ki je izrazil kombinatni igralec in ljubi zapletljive v igri, s katerimi pa proti močnejšim igralcem ne more uspevati. Tudi ostali igralci so pokazali solidnejšo igro kakor lansko leto v Cerknem, kar pomeni, da se šah na Primorskem vendar počasi dviga. Tretje prvenstvo prihodnje leto bo mogoče že organizirati s samimi tretjekategorniki.

L. S.

Objave in oglasi

Marija Baruca, roj. 11. 6. 1893 v Koštabori, stanujoča istotam, je izgubila svojo osebno izkaznico, izdano od KLO Koštabori, in jo razglašala za neveljavno.

ZELJKO STOKOVIC, roj. 3. 1924 v Sv. Antonu, stanujoč istotam, je izgubil orožni list št. 788, izdan od Polverjenišva za notranje zadeve MLO Koper 25. 9. 1951, in ga razglašala za neveljavno.

ANA RAZMAN, roj. 3. 10. 1905 v Novi vasi, stanujoča v Pomjanu št. 6, je izgubila svojo osebno izkaznico, izdano od KLO Smarje, in jo razglašala za neveljavno.

RODELA ANA, rojena Husu, iz Delkanov št. 138, proglašala za neveljavno svojo osebno izkaznico št. 22446/296, izdano od KLO Dekani.

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

Sporedi najvažnejših oddaj od 26. julija do 1. avgusta 1952:

SOBOTA, 26. julija: 13.45 Od večeraj do danes — 13.50 Domači zvoki — 14.20 Od Triglava do Jadrana — 18.30 Morja široka cesta — 18.50 L. Cherubini: Simfonija v B-duru — 21.00 Slovenski pevski ansambli — 21.30 Od sobote do sobote — 22.30 Igra veseli kvintet iz Hotela Palace v Portorožu. — NEDELJA, 27. julija: 8.30 Za naše kmetovalce — 9.00 Najlepše pravljice: Mucolin in volk — pogovor s pionirji — 13.45 Glasba po željah — 17.00 Z mikrofonom med našim ljudstvom: Od Tolmina do Kobarida — 18.25 Narodne pesmi. — PONEDELJEK, 28. julija: 13.45 Od večeraj do danes — 13.50 Domači zvoki — 14.20 Ob Soči in Zili — 18.15 Virtuozne skladbe za harmoniko igra Albert Papler — 21.00 Slušna igra: Charles Vildrac: »Ladja Tenacitja« — 22.00 Večerni koncert. — TOREK, 29. julija: 13.45 Od večeraj do danes — 13.50 Igra orkester JLA iz Portoroža — 14.20 Kulturni razgledi — 18.30 Radijski roman: A. Dumas: Dama s kamelijami (VIII. nadalj.) — 20.00 P. Mascagni: »Prijatelj Fritz« — 22.00 Plesna glasba. — SREDA, 30. julija: 1.45 Od večeraj do danes — 13.50 Domači zvoki — 14.20 Od Jadrana do Triglava — 18.15 Igrajo godbe na pihala — 18.30 V svetu lepih melodij — 21.00 Poje zbor CL JLA iz Beograda — 21.30 Male skladbe velikih mojstrov — 22.00 Plesne melodije in ritmi. — ČETRTEK, 31. julija: 13.45 Od večeraj do danes — 13.50 Domači zvoki: igra kopaljski orkester iz Sv. Nikolaja — 18.30 Iz naše narodne revolucije — 18.40 Operetne napeve igrajo razni orkestri. — PETEK, 1. avgusta: 13.45 Od večeraj do danes — 13.50 Domači zvoki — 14.20 Literarni obzornik — 18.15 Valčki in mazurke — 18.30 Slovenski zbori.

Križanka

1	2	3	4	5	6
7			8		
9		10		11	
12		13		14	
	15				
16				17	
18					
19	20				21
22	23			24	
25				26	
27		28		29	
30				31	

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. kisl mineralna voda, 7. vodna žival, 8. glas, zvok, 9. latinski veznik, 11. japonska mera, 12. moško ime, 15. turški dostojanstvenik, 16. krajevni prislov, 18. vnetje sluznice, 20. nemški predlog, 22. opravljati plezalčev posel, 25. besednica vzpodbude, 26. kemični znak za »iridij«, 27. človek, ki se ukvarja z atomsko teorijo, 30. vojaški oddelek, edinica, 31. pristanjsko mesto v Izraelu.

Navpično: 1. dan v tednu, 2. prečni drog v kozolcu, 3. ckrjajski podredni veznik, 4. kratica za evropsko državo, 5. Ibenova junakinja, 6. mesto v Romeniji, 10. pobožnost, svetohlinstvo (tujka), 13. gospa (franc.), 14. mesto na Japonskem, 16. kratica za vzmiski klub, 17. enota ploskovne mere, 19. važno vlogo pri izobraževanju človeka, 28. predlog, 29. živalski glas, 21. okrasna cvetlica, grm.

RESTEV KRIZANKE IZ PPRESNJE STEVILKE

Vodoravno: 1. Bolivar, 8. Ilirija, 9. ni, 10. hlap, 11. Ohm, 13. Aco, 14. en, 16. cr, (crescendo), 17. kredit, 19. Aveiro, 20. na, 21. ne, 23. krt, 25. sle, 27. anal, 29. reforme, 32. Antenis.

Navpično: 1. binom, 2. olih, 3. li, 4. irh, 5. vila, 6. Ajaccio, 7. raport, 12. mere, 15. nein, 17. Kvarner, 18. dres, 19. Ankara, 22. Keres, 24. Taft, 26. lom, 28. loe (Eol), 31. rrv.

Ovarčevanju v gospodinjstvu

Katera naloga je danes za gospodinjstvo važnejša in hkrati težja od umnega gospodarjenja? Dandanes ko je dosti družin, pri katerih služita žena in muž, modro gospodarjenje ni lahka stvar. Varčevanje niso le tiste gospodinjke, ki kuhajo le najcenejšo hrano, s katero so družinski člani izpostavljeni najrazličnejšim boleznim. Glavni namen gospodinjke naj bo, da spravi v sklad proračun življenjskih potrebščin. V to svrhu je nujno potrebno, da napravi že konec meseca proračun za naslednji mesec, ki pa naj ne bo le plod domišljije, temveč naj temelji na dosedanjih izkušnjah.

Vsakodnevno konžiranje vseh izdatkov naj vodi vsaka gospodinja, kajti le na podlagi lastnega izkustva bo vedela, koliko sme vsak dan porabiti. Treba je seveda tudi natančno videti, v katerem letnem času so razna živila najboljše in najcenejša. Kolikor ji dovoljujejo razmere naj kupuje sadje in sočivje. Tudi na vkuhanje je treba misliti. Kumarice in gobice so pri nas pač tako poceni, da se jih vsaka gospodinja lahko privoščiti nekaj kozarcev za zimo, ko ni dosti izbire v prikuhah. Priležejo se tudi suhe gobe in sušeni fižol. Če je

ugodna letina, naj gospodinja ne pozabi vložiti vsaj nekaj kozarcev sadja, s katerim bo lahko postregla otroku pozimi.

Pogrejte jedi niso samo slabega okusa, temveč večkrat celo škodljive. Zato odločno odsvetujemo udmačeno navado, da se je za večerjo, kar je ostalo od opoldne. Taka jed je izgubila okus in redilnost, če delj časa stoji. Pač pa je mogoče uporabiti marsikaj, kar opoldne ostane. Tako se n. pr. vsaka mesna omaka

drugi dan izvrstno prileže k svežemu mesu ali zvečer h krompirju. Tudi prikuho lahko zvečer uporabimo za nadev za omele ali zavitek. V isto svrhu lahko uporabimo tudi drobno sesekljane ostanke govedine ali pečenke, o katerih misli marsikatera gospodinja, da so le za solato.

Varčnost obstoji torej le v izbiri jedilnikov ter v umnosti in previdnosti pri nakupovanju življenjskih potrebščin, nikakor pa ne v odtrgavanju od hrane.

Ne laži, zlasti pa ne pred otrokom

Mirica se je dostikrat, tudi ko ni bilo prav nič treba, zlagala. Naj je bilo v šoli ali na ulici, ko se je s svojimi tovarišicami vračala domov, ali pa dom — vedno je zlagala. Očka in mamica sta bila vsa iz sebe, zlasti pa se je to čudno zdelo učiteljici, ki je bila z Miričnim znanjem še precej zadovoljna. Če je le mogla, se je mala Mirica zlagala. Pri tem je gledala učiteljici v oči, kakor da bi bilo njeno pripovedovanje čista resnica. In kdo bi zares dvomil o tem, če ji ne bi

ji prišli že neštetokrat na sled.

Nekega dne se je Mirica v šoli spet zlagala. Učiteljica jo je strogo vprico vseh otrok kaznovala. Toda to še ni bilo vse. Učiteljica, ki ji ni šlo v glavo, zakaj otrok toliko laže, se je namenila obiskat njeno mamo, da bi se skupno posvetovali, kako bi odpravili to njeno grdo navado. Ze je bila pred vrati Mirinega doma. Pozvonila je.

»Mirica, tiho, nikar ne hodi odpirati,« je slišala izza vrat, »nič se ne oglasi, kakor da naju ni doma«, je podglasno nadaljeval ženski glas. »Toda Mirica, to sem vendar jaz, tvoja učiteljica«, je glasno vzkliznila učiteljica, »le odpri mi, prosim!«

Vrata so se odprla. Po hodniku je pritekla Miričina mama z močno nejevoljnim obrazom, ki je jasno govoril, češ, da jih neznana oseba pred vrati moti, in da jo ne žele sprejeti. Toda še tisti hip, ko je spoznala učiteljico, se je njen obraz spremenil. Postal je vljuden, da celo prijazen, z rahlo senco zadrege, ki je bila po pravici povedano za obe mučna. »Oprostite, prosima,« je začela Miričina mama, »mislim sem, da je prišla svakinja, veste, si nisva prav dobri«, itd.

Po stanovanju je bilo še vse v neredu. »Veste, sem prala,« — se je mama začela opravičevati pred učiteljico zaradi nereda, ki je vladal v stanovanju. — Toda učiteljica je uganila, da to ne drži. Na mizi sta bili namreč dve prazni skodelici z ostanke črne kave in pepelnik, poln cigaretnih ogorkov. Ko je učiteljica prišla do besede, je povedala, zakaj je prišla. Nato sta Mirico odpravili, češ naj se gre igrati na dvorišče. Težko je bilo učiteljici začeti pogovor o lažnjivi hčerki. Kajti bila si je na jasnem, zakaj učenka Mirica toliko laže. Z žalostjo v srcu je mislila, kako bo neki Miričina mama vzgojila svojo hčerko, da se ne bo lagala, če sama ni vzgojena in pred lastnim otrokom neprestano laže ...

Nekaj za gospodinjke

Nadevani paradižniki. Trdim, neškodovanim paradižnikom odrežemo kapico, jih z zlico izvotlamo, nadevamo z nadevom in zopet pokrijemo. Denemo jih drug poleg drugega v kozico, oblijemo z omako in dušimo pokrite pol ure.

Nadev. Peteršilj in čebulo sesekljamo na drobno in prepražimo na razbeljeni masti, nakar pridenemo sesekljane mesne ostanke ali svinjino. Ko se prepraži, osolimo, popramo, prilijemo nekaj kapljic juhe in vina po potrebi. Ko se zmes ohladi, primešamo 1 jajce in nadevamo paradižnike.

Omaka. Iz 3 dkg masti in 2 dkg moke napravimo prežganje, pridenemo precejšniji sok iz paradižnikov, zalijemo z vinom in juho, osolimo in osladimo. S to omako polijemo paradižnike in jih dušimo pokrite pol ure.

Če si meso presolila, mu dodaj nekoliko olupljenega in na rezine zrezanega krompirja. Krompir vsrka sol. Tudi skorja kruha in čebula jemljeta neprijeten okus. Presoljeno prekajeno meso namakaj čez noč v posnetem mleku.

Ureja uredniški odbor. - Odgovorni urednik Milko Stofa. Tiska tiskarna »Adrana v Kopru«.

Naslov uredništva in uprave: Koper Santorijeva ulica 26, tel. 170, poštni predal 2. - Stev. tekočega računa pri Narodni banki v Kopru 657-909-171 Letna naročnina 500 din, polletna 250 in četrtletna 130 din.



Letošnje mode ženskih kopalnih oblek

ZA DOBRO VOLJO

Nekdo je imel zelo rdeč nos, katerega barve bi se na vsak način rad rešil. Na oglas v časopisu se mu je odzval misteriozni XY in zahteval predplačilo 1.000.— din. Mož z rdečim nosom mu jih je poslal in

nestrpno pričakoval zdravlila. Več tednov je čakal zaman. Nekega dne pa mu prinese pismo: — Pij dalje, dokler Ti ne pomodri!»

Oče: »Takole Pepek, stoj lepo ravno, da bo zdravnik videl kako si grbast ...«

Triumf jugoslovanskega nogometa JUGOSLAVIJA-SOVJETSKA ZVEZA 3-1 (2-1)

Brez pretiravanja lahko rečemo, da še noben športni dogodek po osvoboditvi ni vzbudil pri nas toliko zanimanja kakor nogometna tekma med reprezentancama Jugoslavije in Sovjetske zveze za naslov olimpijskega prvaka. Toda ne samo pri nas, tudi povsod v inozemstvu so z nestrpnostjo pričakovali izid prvega srečanja sovjetske reprezentance z eno izmed držav izven sovjetskega bloka. Angleži in mnogi drugi so imenovali to tekmo »tekmo stoletja« in polnili časopisne stolpce z vsemi mogočimi komentarji.

120 minut prve tekme, ki so jo igrali v nedeljo zvečer v Tampereu, je marsikateremu poslušalcu ob radijskem aparatu zrljalo živce. Ob stanju 5:1 za našo reprezentanco so ljudje jokali od sreče: zgodilo se je to, kar nihče ni pričakoval: Jugo-

domačega in tujega tiska ugotavljala, da glede na igro, ki so jo Jugoslovani pokazali v nedeljo, o njihovi zmagi ne more biti dvoma. Marsikdo si je pač mislil, da so naši nogometaši izgubili moralo, njihovi dvomi pa so se zlasti povečali, ko so Sovjeti že v prvih minutah zabili vodilni gol. To so bili najbolj kritični trenutki, potem pa se je ponovila igra prve tekme.

Okrog 10. minute prvega polčasa so se naši obrambi ob radijskih aparatih zjasnili. »Jugoslavija dominira. Zebec ponovno preigra tri nasprotnike, a mu snamejo žogo ravno na točki za enajstmetrovko. Bobek prav tako zaustavi, potem ko je preigral vso obrambo. Ivanov požrtovno brani silovite strele, Mitičev strel, ki so ga mnogi že videli v mreži, ubrani z glavo. Vsak čas pričakujemo gola. Dvajsetišoč gledalcev, ki so do zadnjega kotička napolnili stadion (več tisoč jih je ostalo zunaj), navdušeno ploska Jugoslovanom. Imamo občutek, da nismo na Finskem, temveč na stadionu v Beogradu ...« Vsako besedo radijskega napovedovalca hlastno vsrkavamo, treba je še samo tiste čudovite besede s tremi črkami — gol.

Ni bilo treba dolgo čakati na izenačenje in na vodstvo. V devetih minutah silovitih napadov sta Mitič in Bobek (iz enajstmetrovke) pretresla mrežo sovjetskih igralcev. Od tega trenutka pa do konca tekme se je vrstil napad za napadom. Jugoslovani so ob navdušenem vzklikanju množice »Jugoslovani, Jugoslovani bombardirali sovjetska vrata in le skrajna požrtovornost vratarja Ivanova je preprečila katastrofalen poraz. Brez dvoma ni bilo niti enega gledalca ali športnega strokovnjaka na stadionu, ki bi mislil, da je končni rezultat 3:1 za Jugoslavijo realen odraz jugoslovanske premoči na igrišču. Ob zaključku tekme so sovjetski igralci pričeli s surovo igro in v nekaj minutah grobo zrušili Bobeka in Zebeca.

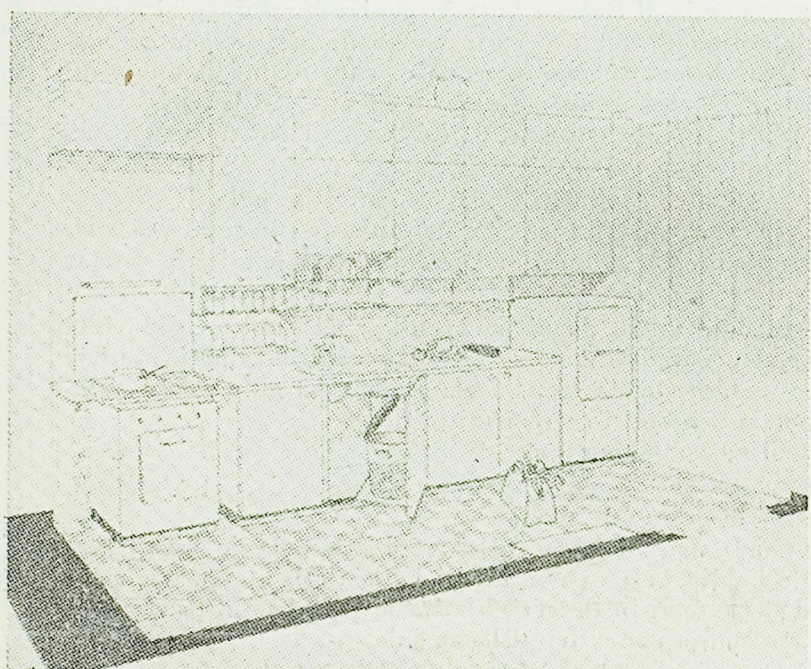
Zmaga naše reprezentance je vzbudila po vsej naši domovini ogromno navdušenje. V Beogradu so se zbrale velike množice, formirale bakladi in navdušeno vzklikale našim reprezentantom. Spontane manifestacije so bile tudi po vseh drugih krajih Jugoslavije. Navdušenje je zajelo slehernega prebivalca naše domovine in nešteto je bilo primerov, da so celo mnogi starejši ljudje, ki se drugače ne zanimajo za šport, nestrpno poslušali prenos po radiu in delili navdušenje vsega prebivalstva.



Rajko Mitich, duša napada jugoslovanske reprezentance

slovani so z izredno igro popolnoma pregazili »nepremagljivo« sovjetsko reprezentanco, ki je na ta turnir prišla kot siguran favorit, in izzvali orkan navdušenja tisočev gledalcev. In potem konec, ki ga tudi nihče ni pričakoval. Samo pet minut nepotrebnih panike naše obrambe in že so Sovjeti izenačili na 5:5. Namesto sigurne zmage, še ena tekma, še enkratno nadčloveško vlaganje naporov za doseg cilja.

V drugi tekmi, ki so jo igrali v torek popoldne, nismo bili preveč optimistični, čeprav so vsa poročila



Skica nam kaže moderno kuhinjo. V sredini je prostor za pripravljanje jedi, levo je štedilnik in desno shramba oziroma hladilnik. Kuhinjo je treba urediti tako, da ima gospodinja vse, kar ji je najbolj potrebno, pri roki. S tem ne izgubi po nepotrebnem časa in jo delo ne zadržuje.

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

Starši, varujte svoje lastno zdravje. Otroci alkoholikov in lučnikov se čisto rodo gluhi. Če pa je njihovo uho ob rojstvu normalno, kasneje prej oglušijo kakor pa otroci zdravih staršev, ker so slabotni in manj odporni proti infekciji.

Če vašim malčkom tudi iz ušes, jih peljete k zdravniku, čeprav jih nič ne boli, in storite vse, da se odstranijo morebitni vzroki tega obolenja: povečana žrelnica, gnili zobki, vnetje v nosu in obnosnih votlinah.

Po vsem tem bo verjetno sledilo še eno vprašanje: Moje dete je gluho. Povejte, ali je sploh mogoče pomagati?

Zal, danes še ne moremo gluhim nadomestiti izgube sluha. Edino, kar jim lahko nudimo, je posebna vzgoja, ki jih uči intenzivneje uporabljati ostale čute: vid, tip, vonj in morebitne ostanke sluha.

Popolnoma mogoče je, da ima gluho otrok ohranjen sluh za tone oziroma glasove določene višine, da je pa teh premalo, da bi mu omogočali slišanje govora. Tak ostanek sluha sicer lahko olajša učenje govora, možno pa je tudi, da je višina tonov, ki jih otrok sliši, takšna, da za govor sploh ne pride v poštev.

Često ljudje vprašujejo, če bi ne bilo mogoče izboljšati otroku sluha s slušnim aparatom.

Slušni aparat nikdar ne more nadomestiti izgubljenega sluha, lahko pa znatno okrepi zvok. Otroku, ki nima uporabljivih ostankov sluha, torej slušni aparat nič ne pomaga. Utegnil bi pa biti vsaj malo v pomoč tistim, ki take ostanke sluha še imajo.

Vendar bo razočaranje staršev veliko, če pričakujejo, da bo otrok takoj slišal in razumel, čim bo dal aparat na uho. Predstavljajo si, da bo kmalu nato začel tudi govoriti. Normalen otrok se uči poslušati, razumevati in odgovarjati vso predšolsko dobo in to svoje nepopolno znanje dopolnjuje vse življenje. Gluhonem otrok bo šele pod vodstvom učitelja lahko spoznal koristnost aparata. Morda mu bo aparat omogočil slišati nekaj tonov, katerih doslej ni slišal, ker so bili pretili. Aparat in učitelj ga bosta skupno opozarjala na glasove, ki jih je doslej zanemarjal.

Preostalega sluha bo še vedno premalo, da bi zadostoval za razumevanje in graditev govora, vendar bo uspeh vreden velikega truda, če bo otrok le zasluhl melodijsko govora in bo njegov lastni govor postal le za senčico manj monoton.

Morda bo zdravnik ali učitelj gluhih naletel še na eno vprašanje: ali ne bi bilo mogoče z operacijo pomagati mojemu malčku? Saj v Ameriki baje operirajo gluhe.

Z marsikatero operacijo je pri obolenju srednjega ušesa možno izboljšati sluh. Tako pri akutnem vnetju bradavičarja pravočasna operacija sluh močno izboljša. Tudi moderna operacija otoskleroze je zelo uspešna, toda le pod pogojem, da je sluh še v veliki meri ohranjen. V primerih, ki kažejo močno naglušnost, je tudi operacija brez uspeha.

Zato tudi danes našim gluhone-mim preostaja le eno sredstvo, in to je vzgoja. Vzgoja pa se boljša in izpopolnjuje iz dneva v dan.

Dr. H. Z.

Krvavi jezdeci

FRANCE BEVK

»Kaj hočete?« je vprašal Henrik.

»Darujte življenje in svobodo vsem, ki smo ostali živi v Dvoru; pustite nas, da odidimo s svojim blagom.«

Henrik jo pomislil.

»Ti mi narekuješ, kakor da si zmagovalček,« je nato dejal. Pogledal je Bojana, ki je stal leden in trd ko jeklo. »A kaj boste storili, če odrečemo, kar zahtevate?«

»Vrnili se bomo in se dali pobiti do zadnjega moža,« je vzkrikel Puppis.

De Razzi je prikimal, dasi ni mislil tako. Sram ga je bilo reči drugače.

»Bodi!« je dejal grof in še enkrat pogledal Bojana. »Zadnji patrijarhov napad na Tolmin me je naučil drugače, a bodi! Vsi, ki ste v Dvoru, smete oditi s svojim živinčutom in blagom, a samo po eni poti, skozi Kobarid proti Čedadu. Ko sonce zaide, mora biti zadnji izmed vas na drugi strani Bele vode, ob sončnem vzhodu drugega dne ne sme biti nihče več na Tolminskem. Tako bodi!«

In tako se je tudi zgodilo.

5.

Ob sončnem zahodu naslednjega dne so pripeljali pred Henrika Toniša, mokrega in zamazanega, plašnega in kuštrastega, brez orožja, le vojaško opravo je imel na sebi.

Patrijarhovci so bili že odšli; daleč pred sončnim zahodom je odšel zadnji cvrkutajoči voz skozi Tolmin in izginil proti Kobaridu. Med



grmovjem na drugi strani Bele vode so dobili Toniša, ki se je skrival in se branil Goriških s kamenjem in jim kazal zobe. Moral bi iti v Čedad in dalje patrijarhu na ljubo, a ga je obšlo hrepenenje po prostosti, po ženi in po domu. Zato je ubežal in se ni menil za krike, ki so ga spremljali. Za njim se niso upali, ker je bila Tolminska zanje tuja zemlja in jim je bila strogo določena pot. Izvohali pa so ga grofovi vojaki, ki so jezdili za zadnjimi vrstami odhajajočih, in pazili, da bi nihče ne izostal. Zdaj je stal pred Henrikom.

»Odpustite mi,« je prosil in gledal ko v skobec ujeta žival. »Kakšno korist pa imate od tega, če me pustite oditi s patrijarhovimi? Drugič vam bodo padli za vrat, morili in požigali. Če me pa pustite, da grem svojo pot, se še ozreti ne bom utegnil, kot zajec bom tekel k svoji ženi, ki me vsa betežna in solzna pričakuje, in k svojim lazom; pridelek je že zrel, a ni nikogar, ki bi blago pospravil za zimo. Naredite, da vam bom koristen, a ne škodljiv, gospod grof!«

Gospod Henrik je mirno poslušal goste besede, ki so od strahu vrele iz Toniša, in dejal: »Ne razumem, kaj marnja. Če je zadeva tako tehtna, kot je gostobesedna, je ni zametavati.«

Bojan, ki je na pol razumel, je v basu grmel v Toniša: »Žuri se in govori počasi, da te razumem. Sicer te doleti temnica, če ne palica in teza, ker si lahko vohun, ki so te patrijarhovci pustili za seme.«

Toniš se je zaklinjal, da ni vohun. Nato so poklicali tolmača, kateremu je Toniš povedal vse svoje razloge, ki jih je podkrepil s solzo in srgo krvi, ki mu je kanila izpod vezi na rokah.

Tolmač je ponovil v jeziku, ki je bil na pol beneška laščina, a na pol latinščina plemenitnikov. Ko je Toniš tolmaču natančneje pogledal v obraz, je znova zastrmel v njegovo spačeno brado in eno slepo oko kot takrat v lini.

»Vprašajte ga, kako mu je ime!« je dejal grof.

»Toniš!« je povedal in glas se mu je tresel.

Tedaj je široko razprl zdravo oko tudi tolmač in je zijaje gledal v poraslo lice še mladostnega jetnika. Prej je mislil, da ga je motila prikazen v svitu nočnega napada. Zdaj je spoznal, da je morala biti resnica,

ali pa stoji pred njim človek, ki je njegovemu bratu podoben tudi po imenu.

»Ali si, ali nisi?« je vprašal Štefan, ki se je zagledal v Toniševe začudene oči.

»Nisem!« je Toniš zatajil samega sebe, ker se je bal loze in suženjstva.

»Ali nisem tvoj brat?« je ponovil Štefan.

»Nisi!« ga je Toniš zatajil v bojazni, da ga ne zgrabi za vrat in poreče: »Ta je tisti, ki je nekoč ubežal.«

Tedaj je pristopil mož, ki je bil iz Modrejce doma, in dejal Štefanu: »Toniš je utonil v Beli vodi. Kaj se ti blede?« In je pristavil: »Moral boš iti domov; mati je vsa zmešana; vpije in nekoga išče.«

Toniš se je ob spominu na mater streznil in žal mu je bilo, da se je zatajil.

Grof Henrik je pomignil Bojanu in ta je Toniša vprašal, če ni morda ubežnik. Toniš je odkimal. Slekli so ga in videli, da nima vžganega znamenja na sebi. Dvomili so, če morda ne laže, zato so mu hoteli usuti žerjavice na roko; če govori resnico, ga ne bo speklo. Ko je Toniš videl živ ogenj pred seboj, je odprl usta in pričel govoriti čudne besede, na pol v joku, a na pol v smehu.

»Norec je!« so dejali in odložili žerjavico. »Pustite ga!«

Izpustili so ga in zapodili, da je tekel ko tepen pes in se ni več ozrl.

Štefan pa je mračil čelo. »Utonil ni,« je dejal. »On je bil.« in vendar je dvomil.

Tonišu srce ni dalo miru, da bi ne krenil skozi Modrejce in videl mater. Brat je ostal v Tolminu, zato se mu nikogar ni bilo bati. Mati je sedela na pristrešju hiše, imela stopala zataknjena za gola rebra, sklepala roke, sklepetala z zobmi in govorila:

»Bog je ukazal na nebeško stran
tri velike ognje prižgati,
tri črne jezdece poslati...«

Ljudje so besneli nad materjo Agato; trdili so, da je čarodejka. Zaradi toče, ki je pobila polje, so jo hoteli kamenjati. Štefan pa je bil dvignil težko roko, zagrozil in dejal: »Blazna je!« Iz strahu pred njim, ki je bil močan, so ljudje ponovili: »Blazna je!«

Ona pa je svojo pesem učila vnukinjo, ki ji je bilo ime Živka in je doraščala v prvo deklestvo; zdaj sta jo ponavljali obe, starka iz blaznosti, a deklica iz preprostosti in strahotne lepote, ki je bila v besedah.

Kadarkoli je mati Agata zagledala konjenike ali ogenj, je nenadoma oživila. Plezala je na kako višino, od tal, in pričakovala sodnega dne. »Gospod, usmili se!« je vpila. »Saj nisem bila grešnica. Živka! Kje si, Živka?«

Deklica je vso noč tolminskega požara prečepela pri nji na strehi in gledala v rdeče jezdece, ki jih je kazala babica v plamenih, in še ves naslednji dan; ko se je storila noč, ji je ušla, zlezla v podstrešje, legla in trdo zaspala. Babica jo je zaman klicala: »Kje si, Živka?« Ni se prebudila.

Ko je Agata zagledala Toniša pred seboj, je prenehala s pesmijo in začela: »Kje si, Živka? Pridi k meni! Nesi proč to trnje mojih besed, ki me tako grozansko bode! Spodi črne može, ki imajo ognjene konje in me bijejo z velikanskimi kopiti, iz nosnic pa jim šviga ogenj!«

Ko je Toniš to slišal, je klenil v kolenih in zaječal: »O, mati, mati!«

Mati pa je utihnila, kakor da prisluškuje novi besedi. Ker je ni bilo, je dejala: »Kdo si, ki me kličeš s takim glasom, kakor da ti žerjavica leži na glavi in na jeziku, in ti žebli tiče v obeh? Kdo te je trpinčil?«

»Vsi,« je odgovoril Toniš. »Vsi, kakor vas, mati!«

»Kdo pa si? Ali si ti, Štefan? Pa saj ti nisi imel takšen glas; ta je milejši.«

»Toniš sem, mati,« je odgovoril, ki ni mogel več prestajati. »Toniš sem!«

Mati je sklenila roke in kriknila; toliko, da ni padla s pristrešja.

»Ti si?« se je zavzela. »Duh si in rotim te, ne stori mi hudega! Pa saj mi hudega niti storiti ne moreš, ker si moj sin. Glej, naredim križ in trikrat zakrožim z roko okrog sebe in križem pogledam in nič hudega mi ne moreš storiti. V imenu Boga očeta in Boga sina in Boga svetega duha! V imenu svete Trojice, Marije device in svetega Mihaela! Pridi blizu! Če imaš roke, objemi me; če jih nimaš, daj, da te vsaj spoznam.«

Toniš se je razjokal iz bridkosti nad norostjo svoje matere: »Saj nisem duh, živ človek sem, z dušo in telesom, le hudo zdelan, blaten in grd v obraz.«

Mati pa ni slišala teh besed. »Oh,« je dejala, »ali je bila hudo mrzla Bela voda, ki te je odnesla, ali se nisi udaril ob kamenje in čeri? Pokaži svoje brazgotine!«

Po teh besedah se je dvignila in splavala s strehe, Toniš je njeno suhečno telo prestregel v svoje naročje in jo položil na travo. Zagrebel je obraz v njene nedrije.

»Toniš,« je ječala in silila kvišku, »z rokami si me objel in tudi glavo imaš, ali te niso ribe požrle?«

»Kdo je rekel, da sem utonil?« je vpil Toniš. »Saj nisem utonil, mati! Živ sem.«